

B T 25

1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieniszewie

O

h

D

D

O

F

h

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq. Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum

SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

DE PECCATIS,

DE DECEM DEI PRÆCEPTIS,

ubi breviter de Præceptis Ecclesiæ,

tandem de SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORUM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

IANUSZOWSKI, Ord. Prædi:

in hunc finem Supplementum ad doctrinam

de Antichristo & signis antecedentibus

finem mundi.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, typ. ACADEMICIS.

M. Enrico Canale in Jure

Vyrensi

 Perillustri, Magnifico; ac
Reverendissimo D. D.

M. P E T R O
P R A C Z L E W I C,

S. Th: Doctori & Professori,
Ecclesiæ Cath: Crac: CANONI-
co. Per eandem Diœcesim,
Librorum CENSORI.

 Almæ Universitatis Cracov:
RECTORI ac PATRONO,

P. FERDINANDVS OHM alias Ja-
NVSZOWSKI, M. Ord: Præd:

Perillustri Magnifice ac Re-
verendissime D. D.

 E X c e l l e n t i a m, u t i l i t a t e m,
n e c e s s i t a t e m S E N T E N T I A -

(1)

RUM

RUM SACRARUM in gratiam
Ordinandorum, è sacris pa-
ginis desumptarum, omnibus
esse notam non dubito. Qua-
rum excellentia, innotescit
connexione ad supremū Ens.
DEVM unum & Trinum.
Utilitas. Omnis enim Scri-
ptura, intellige, Sacra, est uti-
lis ad erudiendum ad justi-
tiam. 2. ad Timotheum 3.
Tandem necessitas. Hanc
enim repellens repellendus à
Sacerdotio. Quia Tu scien-
tiam repulisti, repellam Te
ne Sacerdotio fungaris mihi.

Ose 2

Osee c. 4. Quas dum in-
quinq, Opuscula, sc: Symbo-
lum Apostolorum. De vir-
tutibus. De peccatis, sed ca-
vendis. De praeceptis DEI
& Ecclesiae. De Sacramen-
tis in communi & particu-
lari, divido, ad quinque fon-
tes de Sacratissimo Corpore
Salvatoris emanantes, refle-
ctor. De his prænuntiante
Prophetâ omnis Sacra do-
ctrina emanat. Haurietis a-
guas in gaudio de fontibus
Salvatoris. Isaia c. 12.

Has dum pro bono Eccle-
(2) sia

*sic pretioso Sanguine Chri-
sti D. fundata in gratiam
Ordinandorum è sacris lite-
ris desumo, sub Perillustris
Magnificæ ac Reverendissi-
mæ Dignitatis Nomine, lu-
cem publicam videre humil-
timè peto. Non renuet Per-
illustris Magnifica & Reve-
rendissima Dignitas benevo-
lo affectu suscipere, cui longè
majora debentur.*

*Quem dum post Philoso-
phicos & Theologicos cum-
fructu Discipulorum supera-
tos labores, celeberrima Uni-*

ver-

versitas Cracoviensis laureâ
Docteratûs decoravit. Di-
gnitate Magnifici RECTO-
RIS honoravit. Venerabi-
lis Cathedra Cracoviensis ad
eminentiam Reverendissimi:
Canonicatum Ecclesie Ca-
thedralis intelligo; sublima-
vit. Authoritas Episcopa-
lis contra temerarias & hæ-
reticas doctrinas Censorem
Librorum per totam Craco-
viensem Diœcesim firmavit.
Ego omnium minimus SEN-
TENTIARUM SACRARUM opu-
sculo, quantitate quidem par-

vo, affectu tamen grandi,
præmissi profundissimâ sub-
missione veneror. Quantum
possum tantum audeo. Per-
mitte igitur sub Dignissimo
Nominis Tui patrocínio,
hoc opusculum in lucem pu-
blicam prodire. Quod dum
spero, imò jam video: Tibi
Perillustri Magnifice & Re-
verendissime Domine, feli-
cem in rebus agendis moder-
nis calamitosis temporibus
dexteritatem, gratiam Nu-
minis, tutelam Calitum, &
post decursum vite, immor-
talem

li ;
ib-
im
er-
mo
io ,
u-
um
ibi
Re.
eli-
der-
bus
Nu-
E
mor-
m

*talem & beatam eternitatem
ex intimis cordis medullis
precor & opto. Me apud
Divinam Majestatem obli-
gatum agnosco. Tandem ul-
teriori gratia & favori Per-
illustris Magnificæ & Reve-
rendissimæ Dignitatis com-
mendo.*

*PERILLUSTRIS, MAGNIFICÆ
& REVER: DIGNITATIS:*

Humillimus Servus

*F. FERDINANDUS OHM alias
JANUSZOWSKI M. Ordinis
Prædicatorum.*

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor, Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANVSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat; sed non
solum Ordinandis verum omnib⁹
legentibus sit proficuum & utile;
ideò illud approbo & in lucem
publicam prælo edi do & concedo
facultatem. Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

M. FRANCISCVS PRZEWOSKI,
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

E.
or.
is.
ou-
SA-
n
ER-
D.
Dr-
ous
on
ib
ile;
m
edo
fru-
9.
SKI,
i. Flo-
orum

FACULTAS ORDINIS.

APPROBATIO

THEOLOGORUM ORDINIS.

*Videatur in opere im-
presso 1699.*

D
ar
co
sec
ter
fid
po
s,

spe
ver
mo

OPUSCULUM
PRIMUM,
De Symbolo Fidei
PROLOGVS.

1. YMBOLVM FIDEI est
Collectio Articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *invisibilia veritas de*

Deo, nos arcians ad credendum. Particula
arcians non debet sumi pro necessitate
coactionis, cum credere sit voluntarium,
sed pro necessitate finis, quia acceden-
tem ad DEUM oportet credere, & sine
fide impossibile est placere DEO, ut A-
postolus dicit ad Hebr: 11 sic explicat
S. Th: 22, q. 1, a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, consentur una
veritas, v.g. quod Christus D. sit passus,
mortuus, & sepultus. Vel si una veri-
tas

De SYMBOLO APOSTOL:

ras continetur virtualiter in alia, ut veritas Sacramenti Eucharistiæ sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet. S. Th: loco cit: a. 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum. 2. Nicænum, à primo tantum secundum maiorem explicationem distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. Ens per essentiam, id est, Ens cui necessario convenit existere. Ex illo Exod: 3. Ego sum, qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo omne aliud ens dependet. 3. Ens quo nihil maius aut melius excogitari potest.

2. DEUS est ubiq; per essentiam, præsentiam & potentiam. Esse ubiq; per essentiam, est adesse immediatè omnibus secundum suam entitatem. Per præsentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus quicquid vult S. Thom: 1. q. 8, a. 3.

3. Quam;

De SYMBOLO APOSTOL.

3. Quamvis Deus sit ubiq;, speciali-
ter tamen est in calo empyreo. 1. Ob
loci dignitatem. 2. Quia in eo speci-
alius splendet Divina Majestas, quàm
in alijs mundi partibus. 3. Quia ibi
specialiter operatur, Beatisq; seipsum
manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres per-
sone, Pater & Filius & Spiritus S. in unita-
te essentie Divine. Quod mysterium non
nullis similitudinibus explicari solet.
S. Dionysius L. de Divinis Nominibus
c. 5. comparat tribus luminosis unitis,
quorum est idem lumen. Alij compa-
rant tribus plicis ejusdem vestis. Alij
aliter. Quæ similitudines deficiunt.
Aliàs tantum mysterium, non esset tan-
tum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.

Apostoli antequam in mundum
dispergerentur Symbolum com-
posuerunt, ponentes singuli singulos ar-
ticu-

4 *De SYMBOLO APOSTOL:*

riculos. Qui autem hunc vel illum in particulari, non conveniunt Theologi. Propterea circa hoc non molestandi Ordinandi. Piè credendum B.V. MARIAM in medio Apostolorum tanquam Magistram fuisse, dum Symbolum componebatur. S. Paulus Apostolus nullum Symboli articulum composuit, quia non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex Decreto Tridentini jussu Pij V. editum, duodecim hoc modo numerantur articuli Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.

2. Et in JESUM Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram DEI Patris Omnipotentis.

7. In-

DE SYMBOLO APOSTOLI: 5

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum S.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam; Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum;

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen.

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritûs S. & sanctificationem huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22. q. 13. 8 quatuordecim numerantur articuli.

1. Septem ad Divinitatem, septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de unitate Essentiæ. 2. de Persona Patris. 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spiritûs S. 5. de creatione, 6. de

7. In

A 3

San.

De SYMBOLO APOSTOL.

Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam*
Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communi-
onem. Remissionem peccatorum. 7. de re-
muneratione.

5. Circa humanitatem Christi D. 1.
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi. 2. de Nativitate ejus ex Virgi-
ne. 3. de Passione ejus, Morre & Se-
pultura, 4. de Descensu ad inferos, 5.
de Resurrectione, 6. de Ascensione, 7.
de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraire S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri. & Discipuli S. Do-
ctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius
Lusitanus. F. Leonardus Marinus Ar-
chiepiscopus Laneianensis. F. Ægydius
Fuscararius Episcopus Mutinensis. F.
Thomas Manriq; S. Palatii Magister, &
F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N: Pro-
curator Generalis. Sed hi duo ultimi
tantum reviderunt. Prefati ergo, dum
Symbolum fidei in duodecim articulos
diviserunt, numerum Apostolorum co-
ponentium attenderunt. S. verò Tho-
mas

De Symbolo Apostol.

mas res contentas attendit. Qui etiam
Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem
fidei, vel errorum vitiationem, qualiter di-*
singuantur.

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

**De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.**

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potentes: quia tamen Pater est
principium omnis productionis, & ipse
a nullo producitur, ideo ei omnipoten-
tia appropriatur, seu specialiter, nostro
modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit Deus cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
sitq; aquas, quæ erant sub firmamento
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum unum, & apparuit arida
produxitq; terra herbam virentem, &
lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam & Stellæ. 5. reptilia & vola-
tilia.

PRIMVS ARTICVLVS

2. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom: 1. p. præcipue à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc: 6. §. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradysum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 41. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientia, alijs donis, etiam dominio in creaturas irrationales ornatus. 5. Ex hujus colla Evam efflaxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralem esse Viri, non servam, neq. dominam, sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cum per peccatum intraverit mors in mundum ad Rom: 5.) transferendus tempore à Deo

SYMBOLI APOSTOL.

9

destinato in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art: 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quâmdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. 2. 4.

6. Res invisibiles, id est Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem prima die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo, S. Thom: 1. p. q. 61. a. 4:

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ. Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda, Dominationes

As

Vir-

10. *SECUNDVS ARTICVLVS*

Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem Chori Angelorum. Quorum Officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevis & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa Secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit JESVM Christum esse Filium DEI verum, Unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum DEUM, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij DEI, secundum ps: Ego dixi: Dñs estis; & filij excelsionum, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen JESVS sunt scienda. 1. JESVS est Nomen significans DEUM & hominem: 2. Significans Salvatorem. 3. Voluntate DEI impositum.

SYMBOLI APOSTOLI.

27

positum, Et vocabis Nomen eius IESVM.
Matth: 1. 4. cum cetera nomina Christi Domini salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim complectitur, Catechismus Romanus, & propterea dicitur Nomen super omne Nomen. s. ad pronuntiationem huius Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus, quia verè Oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos, Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter Deum & populum, inquantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo satis facit, hoc autem maximè convenit Christo D. S. Th: 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. Regnabit in Domino sæculum in æternum & regni eius non erit finis. Luc: 1. Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoatur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Dominum

Ad

minum

minum, ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebar, nec infimum fundatum in voluntate humana. jure enim humano introducta, est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Talis dominio carere perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Non Ine JESV omne genu flectatur. P. M. Julius Bianchi Venerus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetas, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, noticia erant, annuntiabat. Scias ex N: P. M. Labat in 3. p. di. p: 5. dub: 3.

§. 3. prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem. sed
solum notitiam eorum. quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, sive
illa sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum.

In hoc Articulo, & Conceptio
CHRISTI D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

1. **Q**uando ergo B. Virgo MARIA
credidit Angelo & concepit,
dicendo. Ecce Ancilla Domini fit mihi se-
cundum verbum tuum, tunc SPIRITUS S.
supervenit in eam, hoc est, fecunda-
vit eam, & formavit in instanti de
purissimo sanguine B. Virginis, Corp. s.
& in eodem instanti, in quo formatum
est corpus, creata est anima de nihilo,
& hæc eodem instanti conjuncta est cor-
pori organizato, & illa duo scilicet corpus
& anima simul fuerunt Divinitati uni-
ta in Filij DEI Persona, & sic eo in-
stanti

stanti facta Incarnatio, quo B. Virgo
MARIA consensit, dicendo, *fiat mihi
secundum verbum tuum.*

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi Domini appropriatur, seu nostro modo loquendi, specialiter tribuitur SPIRITUI S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuantur SPIRITUI S.

3. Nec tamen SPIRITUS S. potest dici Pater Christi Domini. nam licet Christus Dominus secundum quod homo sit de SPIRITU S. conceptus, sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi Domini est triplex Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in morte per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 11 & hanc triplicem Nativitatem repræsentat Ecclesia per tres Missas die Nativitatis Domini. Missa noctu celebra-

brata repræsentat Nativitatem Divinam.
In aurora, secundum Carnem ex B. V.
MARIA. Cantata in die, gratuitam.
B. Albertus M. in compendio veritatis
Theologicæ, L. 4. c. 11. S. Thomas
Missam in aurora dicit significare Na-
tivitatem, secundum gratiam. Canta-
tam de die dicit significare Nativita-
tem secundum Carnem. Vide S. Th:
3. p. q. 83. a. 2.

5. Secundum temporalem Christi Do-
mini Nativitatem B. V. MARIA est ve-
ra Mater. Nam Corpus Christi Domi-
ni est de B. V. sumptum, & ex puris-
simo sanguine Beatissimæ formatum.
Seu quod in idem redit. Conceptus est
de MARIA Virgine materiam mini-
strante in similitudinem speciei, quod
sufficit ad rationem veræ Matris. S. Th:
3. p. q. 32. ar. 3. & q. 15. a. 3.

6. Per medium annorum quo Chri-
stus Dominus venit, intelligitur plenitu-
do temporum, id est, tempus gratiæ.
Dicitur medium, quia mediat inter an-
num iræ, qui fuit veteris Testamenti,

& an-

& ananiam gloria. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audi-
vi auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
Dñi. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam
credendam proponit.

1. **S**ECUNDUM S. Vincentium Ferrerium
relatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus Dominus his instrumentis fla-
gellatus, s. Virgis spineis, flagellis ha-
bentibus nodos, aculeis acutissimis tran-
sfixos, & catenis habentibus in summi-
tarib⁹ uncas. Primi enim milites flagel-
lantes habuerunt virgas de spinis. & ve-
pribus acutissimis confectas, quibus fla-
gellando cutem Christi aperuerunt. Se-
cundi primis fatigatis succedentes habu-
erunt flagella, in quorum summitate
erant nodi aculeis acutissimis transfixi, &
his flagellando Sanctissimam Carnem
scia;

scindebant. Tertijs secundis succedentes habuerunt catenas, in quarum summitatibus unci, quibus flagellando Sanctissimam Carnem extraxerunt.

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, D. Bernardo à Christo Domino revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, à in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorum.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundum S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, Corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos. Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus Dominus tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Turonensis, Innocentius III, Confalvus

Du.

18 *QUARTVS ARTICVLVS*

Duranthus, Guilelmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quod quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi Dñi s. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum, de quinque lignis. V. P. Magistrum Ruzel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet, Titulus latatur Oliva.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Dominus erat ad instar T. Ita Innocentius III. in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraei Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum

SYMBOLI APOSTOL.

19

num de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat janua Cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2. c. 58. & 63 Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalv⁹ Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10 ibi, *alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est stabat & patiebatur erubesceniam suæ nuditati.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc Articulo proponitur victorius Descensus ad inferos, & gloriosa Resurrectio à mortuis.

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th: 3. p. 52. a. 4. Hora autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de limbo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit, S. Th: 1. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum, qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi. D. Vreco descendente, liberarentur à temporali purgatorii pœna S. Th: 1. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœna damni, id est carentia visionis beatificæ, & pœna sensûs tor-

quent

quentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lymbus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lymbus Patrum, à quo Christus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V Purgatorium, & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascēdere ad purgatoriū, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multò minus ascēdebat ad Patres in lybo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad maiorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. Ut suâ morte redemptus, quàm misericorditer sint adiuti, propositis ejusdem mortis indicijs

dicijs insinuet. 5. Vt in iudicio, quàm
justè damnentur ibidem denuntiet. ita
S. Th: 3. p. q. 54. a. 4.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in Cæ-
lum, & Throno sessionis à
dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. non
ascenderunt in corporibus cum
Christo. S. Th: 3 p. q. 53. a. 3. ad 2.
ex S. Aug. Et sic solus Christus D per-
fectà Resurrectione, id est, non moritu-
rus, ante universalem resurrectionem
resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & piè
creditur de S. Joanne Evangelista, ait S.
Thom: opusc: sexto explicando præsen-
tem articulum.

2. Si loquamur de Christo D ut Deo,
sedet ad dexteram Patris, idem est ac est
in æqualitate Patris. Si loquamur ut de
homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est,
est in bonis paternis potioribus præ cæ-
teris creaturis, id est, in majori beatitu-
dine.

dine, & habens judicariam potestatem. S. Th: 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per dexteram Patris intelligitur, gloria Patris, beatitudo & potestas judicaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

1. **L**icet in morte subeamus judicium particulare, necessarium tamen judicium universale, ut omnibus innoscescat iusta Supremi Judicis de factis nostris sententia. Colligi potest ex Scripturis quod Christus D. ad judicium universale sit descensurus, circa locum Montis Oliveti, sicut & inde ascendit. Præminet autem Mons Oliveti Valli Josaphat. Scias ex B. Alberto Magno in Compendio Veritatis Theologicæ l. 7. Christus D. sedebit in loco eminenti cum Sanctis, mali verò subtrus in terram quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur tempore Adventus Christi D. quia totus mundus innovabitur Christo D. veniente

24 *SEPTIMVS ARTICVLVS*

niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scutabūtur ergo tempore propinquo an-
te iudicium. vel simul, vel diversis tem-
poribus, S. Th: in supp: 3. p. q. 73. a. 2.

3. Omnes ante diem iudicii mori-
entur. Quia omnes homines Dei sen-
tentiā morri adjudicati sunt propter pec-
catum. S. Th: in supp: 3. p. q. 78. a. 1.
Quando autem in Symbolo dicitur, *ven-*
turus est iudicare vivos & mortuos, per vivos
non intelliguntur qui nunquam mortui,
sed qui tempore propinquo & signorum
vi mortui, S. Th: loco cit: ad 1.

4. De igne ultimarū confagationis
hæc è multis scienda 1. Ignis occupa-
bit tantum de spacio, quantum occupa-
verunt aquæ diluvij, & sic quindecim
cubitis erit altior montibus. S. Th: in
supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qua-
re non perveniet ad sphaeram ignis, nec
purgabit elementum ignis, S. Th: loco
cit. 2. Post iudicium involvet malos,
S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igne
calidum, ustivum & impurum reperie-
tur, descendet ad inferos ad augendam
pœnam

pœnam malorum, quicquid verò subtile & lucidum, remanebit superius ad augendam gloriam Beatorum. S. Th: a. 9. immò quicquid ignobile in mûdo ad locum pœnarum confluet. B. Albertus M. in Compendio Veritatis Theologicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges durante judicio mundus stabit in igne conflagrationis, ut etiam docet Dionis: Car: Dominica 1. Adventus in enarratione Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore judicij apparebit sequentia habet Carch: loco cit: serm: quinto. *Tunc apparebit Crux Christi, atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel aliquid lucidum in Cruci specie apparebit.*

6. Docet Philippus à S. Trini: tract: 2 in 1. 2. disp: 9. duo. 5. ad 2. Sententiæ finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti &c.* tantùm diriguntur ad adultos. Nam in ultimo judicio tantùm fiet mentio operum bonorum ad laudem, & malorum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo Dño contra reprobos fulminanda, contra mortuos

tuos in solo originali, licet in iudicio apparebunt, non dirigitur, quàmvis hi sint essentialiter damnati, utpotè carentes visione Dei. In carentia enim claræ visionis Dei consistit essentialiter damnatio, sicut in clara visione Dei, consistit essentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æternæ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpori, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur autem pœna sensûs quamvis anima torqueatur, quia nocumenra nociva potissimum sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, utpote amissio summi boni, est major, quam solam experiuntur moriētes, cum solo originali decedentes. pœna enim sensûs solum per peccatum personale contrahitur secundum S. Bernardum dicentem, in inferno solam propriam ardere voluntatem.

9 Pro coronide circa præsentem articulum queritur quomodo innovabitur mun-

mun-
câ
terr.
stall
erit
Solis
prop
perpe
erit
erunt
Caro
sanct
in sup
tam
trum.
occid
D
Cre
N
positur
Ego

mundus? Hædet Carthusianus Domini-
câ 1. Adventus serm: 4. *Complanabitur
terra, erit pulchra ut aurum, aqua sicut chry-
stallus. ær ut calum ignis ut sidera lux Lunæ
erit septemplex, seu tanta ut modò Solis lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq; omnia in termino. Ita ille, quem
Cardin: Bellarminus doctissimum &
sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
ram fore in superficie perviam ut vi-
trum. Sic ergo terra & cælum, quoad
occidentia, transibunt.*

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum Sanctum.

Nomen Spiritus S. duobus modis
sumitur. 1. complexè seu ut com-
positum ex duabus distinctionibus. 2. ex
Ecclesia, incomplexè seu per mo-
dum.

dum unius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia qualibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit. Quod nomine congruè ab Ecclesia nominatur, quia Spiritus à spirando est quidam impulsus. Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *Amor meus pondus meum, eo feror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialem seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ per Christum Dñum baptizatum apparuit ad designandam dispositionem requiritam in baptizando, scilicet: nè fletus accendat. S. Th: 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. igneis verò linguis super Apostolos, designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum Dominum ubiq; pressuras, S. Th: loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. Communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est societas visibi-
lis fidelium baptizatorum sub uno capite Chri-
sto in calic, & Vicario eius in terris, inter se
eodem cultu communicantium. Hæc vocas-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpora
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi: Credo, unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam. Addunt
aliqui unitatem scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quam subiectum præ-
dictarum notarum. Has explico in sen-
tentia Thomistica in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex
B 3 repro

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fidelibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo. l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cujus erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi Dñi utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum Fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni est communicatur in christi-
ritate

ritate existentibus, secundum illud, Psal:
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
ceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7. Et sic per ly *Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi Do-
mini Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant aliis in necessi-
tatibus, defendant in periculis, confr-
ment in bonis Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentia.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium. cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem.

10. Participant etiam mali de bene-

factis iustorum, non quidem ut iusti per
quandam derivationem cum sint mem-
bra mortua, sed per impetratorem,
quâ sæpè auxilia divina resurgendi à pec-
catis conceduntur, auxilia inquam effi-
cacia. Participant item de benefactis
iustorum, inquantum intuitu horum sæ-
pè evadunt afflictiones & vindictam
Dei.

II. Ex dictis patet, in hac commu-
nitione Sanctorum fundari indulgentias
viverum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circâ decimum Articulum.

Remissionem Peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, vel
erantus peccatorum cumulus qui
non possit per pœnitentiam deleri. Nam
dicitur Joëlis 2. *Deus prestabilis super malitia*
id est, misericordia & bonitas divina vin-
cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
cant contra hunc articulum, de misero-
cordia Dei desperantes.

2. Quando Marti 12. dicitur, peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc saeculo neq; in futuro remitti, non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiae & pietatis sc. Spiritum Sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanaibilis dicitur, qui difficulter curatur & quo agrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio: Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusa revelatione scire certo non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiam per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quod aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p. moralis. S. Th: 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica- rum dist. 21.

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum.**Carnis Resurrectionem.*

1. **R**esurrectionis nostræ habem⁹ symbolum in rebus naturalibus Nam granam seminarum corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium ex S Th: Opusc: sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia. quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinate resurgent, non enim erit ibi cæcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfecta, qualis fuit Christi Dñi. ultimas duas par-

tes docet B. Alberti M. loco mox citando.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th: loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas secunda impas-
sibilitas: tertia agilitas. quarta subtili-
tas Adverte ex Philippo à SS. Trin
disp 6. in r. 2 tract 1. dub: 3 per hanc
dotem non habet corpus gloriosum esse
in eodem loco cum alio corpore, sed ha-
bet quòd facillè possit partes dividere &
per eas se intrromittere. Allegat S. Tho-
mam V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura.
2. passibilia, licèt nunquam corrumpantur.
3. gravia. 4. admittant putridorum.

7 Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg: relatus à B.
Alberto M. in Compendio venit Theo-
logica l. 7. c. 16. manifestam Christi
appe-

apparitionem. videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. S. Thom? in Supp: 3. p. q. 76 a. 2. intelligit vocem imperantem Christi Domini. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali horâ resurrexit, ita in terminis S. Th: loco c. q. 77. art: 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternā omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes perveniunt ad vitam æternam, immo pauciores, mul-

multi enim sunt vocati pauci electi, im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à Ss. Trin. disp. 17. in 1. p. dub. 4.
sequens Cajet & refert S. Greg: M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomus. .
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præcivit? respondet Magister sent: in
2. d. 13. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Soliloquiis C. 36. *Hæc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominis
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæ sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

bono proprio, & felicitate qua potiuntur, ut tamen relata ad Deum tanquam ad ultimum finem. 3. Felix impotentia peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio, comprehensio seu rentio & delectatio. Intellegunt autem Theologi per has dotes, ornamenta quædam seu dispositiones animæ, elevantes eam ad statum dissimilem vitæ, & conjunctionem spiritualem cum Deo. Harum explicationem ulteriorem vide in 4. Sent: Thomisticarum dist: 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum, sc. Martyrij Virginitatis & Doctōratus: Est autem aureola gaudium quod Beati habent ex victoria de mundo, carne, vel diabolo. sicut aurea vocatur, tum ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitudine. Aureola Martyrij est gaudium ex victoria de mundo. Virginitatis, ex victoria de carne. Doctōratus ex Victoria de Diabolo, qui per doctrinam ab hominibus pellitur. Hæc debetur etiam Confessariis & Scriptōribus, ea quæ ad
salu.

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratûs.

6. Q. V. Aureola differat à fructu & scias, nunc de fructu sermo est. secundum quod ex semine consurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. & ergo sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom. in supp: 3. q. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentiae correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th. loc. cit: 1. 3.

Et

40 ARTIC. XII. SYMB. APOST.

Et hæc de vita æterna quæ de numero

Novissimorum (hæc autem sunt 4.

1c. Mors. Judicium Infernis.

Gloria celestis) & de symbolo

Apostolorum. in honorem

Capitis Apostolorum.

OPUSCULUM

SECUNDUM.

De Virtutibus & iisdem

annexis.

PROLOGVS.

Virtus est bona qualitas mentis, quæ
recte vivitur, qua nullus male utitur.

ex S. Th: 1. 2. q. 55 a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complec-
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent: Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem, Spem & Charitatem,

DISTINCTIO I.

De Fide.

Fides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo Ecclesie revelatas*. Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2. 2. q. 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine sepe- rat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita: Hæc est quâ creduntur veritates in alio, v. g. credo quicquid credit Ecclesia: Illa est quâ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo, est firmiter tenere vera esse quæ revelat. Credere Deum, est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum, est credendo tendere in Deum, tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectûs præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritûs Sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs, Aliquando præter hæc

voca-

Vocamur ad fidem per prædicationem.
externus.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evageliis, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6 Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredet amittit totaliter fidem S. Th. 12. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Theſſ. 2. Itaq; fratres ſtate, & tenete traditiones quas didiciſti, ſive per ſermonem ſive per Epistolam noſtram.

DISTINCTIO II.

*Quæ tenetur Christianum ſci-
& credere.*

1. **C**hriſtiani à Chriſto cujus fidem proſitentur, dicuntur. Primò autem ſic vocari cæperunt Antiochiæ, cùm antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti. Galilæi, & Nazaræi à Jeſu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Chriſtianus neceſſitate mediè credere explicite hæc duo principia, Deum eſſe & eſſe remunera-
torem.

3. Suppoſita ſufficienti promulgatione Evangeii, tenemur eadem neceſſitate credere explicite myſterium Ss. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis,
immò

immò Philippus à SS. Trinitate disp. 4. in 2. 2. disp. 5. citans S. Bonav. & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum. q. 2. punc. 2. cum M. Bannez. idem docent de Morte & Resurrectione Christi Dñi. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medi & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

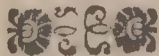
4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere. Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta. sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maxime cõfessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mutare in gehennam.

6. Quamvis fidelibus svadendum,

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicite sciant & memoria teneant, sicut & signaculū Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficiet scire ejus summam, sc: à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficiet quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari vitam Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano,

DISTIN.

DISTINCTIO III.

DE SPE.

1. **S**pes est *habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei.*
 Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 26. *Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostri.*
 Quod autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divi-

no

no confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundario iuvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes. Licet etiam confidere in propriis meritis ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. Facit nos obsequare mandata Dei. Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118, *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio qua quaeritur ut calicem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ confortatur nos in tentationibus & aliis afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

DE CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost; I, ad Corint: 13. nihil sine charitate simus.

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus. idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de DEO, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed apprehensivè, ita ut pluris Deum ames, quàm omnes creaturas simul sumpras.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumi.

sumitur ex observantia mandatorum,
& exercitio virtutum. Extraordinari-
um, ex præparatione animi, effundendi
pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum
virtutum, est per charitatem ordinari
alias virtutes in ultimum finem. S. Th.
2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alie
virtutes in peccatoribus sint secundum
suam naturam & entitatem virtutes, non
tamen habent statum perfectum virtu-
tis, & sunt veluti mortuæ, utpotè in for-
mes. Hæc ratione charitas est excel-
lentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui
nobiscum communicat, vel communica-
re potest in beatitudine æterna.
Th. 22 q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimi-
ci, peccatores veniunt nomine proximi.
Quod etiam reducitur corpus nostrum
cùm sit aliquomodo particeps beatitudi-
nis, inquantum ex beatitudine anime
redundat quædam beatitudo in corpore
scilicet sanitatis & incorruptionis viget.
S. Th. loco cit. 2. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis, ut proximus à nobis diligatur. sc. communicatio in beatitudine æterna. Vtteriùs patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th: l. c. a. 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th: l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solum verbo, sed & re juvare. 2. Infirmiorem supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compari in adversis. 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendenda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitie specialia, possunt inimicis, excipere articulum mortis, denegari. S. Th: loco cit: a. 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si omisio signorum amicitie specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo,

inimicum tibi & DEO reconciliare, id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona soleret alium salutando prævenire, v g subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in *Medulla Theologiæ Moralis* l. 2. tr. 3 c. 2. dub: 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc. DEUS, Proximus. Corpus nostrum. Nos ipsi, S. Th: l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post DEUM plùs homo diligat animam suam, quàm aliorum: deinde plùs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th: l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere act⁹ Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. i. Sent: Mor: de 2. 3. 4.

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus.

1. **I**nter virtutes morales, hoc est, ad com:

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, universa vitæ humanæ moles subnixæ est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*, seu est *virtus moralis, quæ præscribit quid hic & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.*

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia, id est, ab bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducen-
tia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans virtus ius suū unicuiq; tribuens*, seu, est *virtus moralis, quæ ius suum unicuiq; tribuit.* Per ius hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeti-
cam, ut in iustitia commutativa, vel ge-

ometricam, ut in iustitia distributiva, quæ potius dicenda proportio, quàm æqualitas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est, necessariæ ad officium integrum iustitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinet ad omnem virtutem: sed bonum sumitur ut habet rationem debiti ad proximum, malum verò ut habet rationem nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iustitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Iustitia legalis est quæ damus boni communi quod suum est. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, cives ex iustitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quæ damus unicuique suum debitum secundum merita. v. g. duo vel tres concurrunt pro dignitate obedi-

nen-

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori

10. Commutativa est, quâ damus uni- cuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculo- rum susceptio & laborum perpassio, vel ap- tius ex D. Th: Fortitudo est virtus exi- stens in irascibili, coercitiva timorū & auda- cia moderativa instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & su- stinere.

12. Temperantia est, virtus, que mode- ratur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum prout rectam rationem de- cet, ob specialem honestatem, quæ est in tali moderatione. P. Goner: in Manuali Tho- mistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. §. 2. Et sic temperantia propriè sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus venereis, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
DE DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis, &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D** Onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod gratia à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit. Et sic omnes gratia & virtutes infusae possunt dici dona Spiritus Sancti.

2. Donum Spiritus Sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. anime impressa, quae disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed huius explicatio ad Theologos Scholasticos, vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct: 73.

3. Septem sunt dona Spiritus Sancti, ut patet ex Scriptura Isaia 11. sc. Donum Sapientiae, Intellectus, Consilij, Fortitudinis, Scientiae, Pietatis, Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II.

4 Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum Spiritus S. quibus ex instinctu & motione specialis Spiritus S. ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ.

1. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3 Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4 Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur 6. Beati munda corde quoniam ipsi Deum videbunt.

7 Beati pacifici, quoniam Filij Dei vocabuntur. 8 Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58 DE BEATITVDINIBVS.

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima. verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iusticiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. *Quomodo si tantum sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? que ut docet S. Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum B. ex S. Th. 1. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quādam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.*

Quoad III.

9. *Fructus (ut in presenti sumitur) est quidam actus quo mens humana bene disponitur*

DE FRUCT: SPIRITVS S. 39

mitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S, Th: 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium*, id est, delectatio in Deo; quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij; non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est, voluntas benefaciendi: Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectantis. *Manfuetudo*, id est, motuum iræ exclusio. *Fines seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Moderata*, id est, in dictis & fa-

etis decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*, id est, concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcīs &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS.

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas. Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Loricinus in Thesauro utriusque Theologiæ, Martyrium. Si hæc voto firmanur, amittunt rationem consilij & induunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt libera observationes, ita, ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicuntur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

1. 2. de Statu Religioso disp 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abluatio*. Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationu venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio*. Obedientia est *prompta praeceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus Item abdicatio omnium saecularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam, referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Loricus sub litera G. Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

status enim Religiosus est lignum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Ju-
stinianus de perfectione Monachorum
cap: 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bo-
norum operum.*

1. **T**Ria sunt bonorum operum genera:
Jejunium, Oratio, Eleemolyna.

Quoad I.

2. Jejunium latè acceptum, est corpo-
ris per abstinentiam cibi & potus vel in par-
te vel in toto. castigatio Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporu certis diebus iuxta præscriptum Eccle-
sia. consistens in abstinentia à carnibus, & una
per diem cibi refectione.

3. Jejunium Ecclesiasticum tria re-
quirit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab-
stinentiam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei,

laci.

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij 3. Requirit debitam horam edēdi quæ est hora undecima. Vide dicta in 1. Sent. Moral: dist: 19. ex quo patet jejunium plūs dicere quā abstinētia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feria quarta Cinerum.

2. Quatuor anni tempora *cap statuuimus dist: 76.* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigiljs. quæ ideo Vigilæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solum jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. Vigilæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Natiuitatis Domini. Assumptionis B. V. M. c. *ex parte de observatione ieiunij.* In vigiljs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendit S. Matthiam & S. Paulum. c. *consilium de observatione ieiunij*, exclusâ tamen non solum vigilia SS. Philippi & Jacobi, in qua non jejunatur ob Paschalis

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Joannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. In Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. c. *statuimus dist.* 76. idem die de Vigilia S. Joan Baptiste & S. Laurentij ob longum utrum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadet. Idem die de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur, nisi consuetudo præcipiat ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. punct. 5. propositione secunda. Reliqua de diebus jejunijs, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster, charitatem*

DEI

DEI
ut o
do i
ubiq
ctun
li Fr
7.
petit
1.
petit
2.
timu
3.
ut si
in te
ati
4
hodi
crar
quo
inte
Et p
ligu
rum
5

DEI ad nos, qua bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo in *calu*, maiestatem. Licet enim sic ubiq; specialiter tamen in *calis*, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones

1. *Sanctificetur Nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obedientes DEO. *Sicut in calo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in *calo*, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus usus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victus & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos*

nos dimittimus debitoribus nostris Per hanc
petimus liberari à peccatis.

6. Et ne nos inducas in tentationem. Per
hanc petimus, non tam carere tentatio-
nibus, quàm ne consentiamus illis.

7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 2°
q: 83. a. 2.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incæpit Angelus
cùm dixit. Ave gratia plena Dominus tecum.
benedicta tu in mulieribus. Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait. Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Terriam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen MAR-
IA haberetur. Nam MARIA nomen
est in textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias. B.

Elis.

Elisa
nunti
inter

9.
leva
& s
mar
na
spir

fun
dar
priv
spic
peli

fun
Ign
con
ora
ter

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse. *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer text⁹ Luc: 1.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccâtes corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæltos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23. & 25.

OPUSCULUM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c.

PROLOGUS.

1. **A**D notitiam peccati conducit
notitia conscientiz. Conscientia
est actus intellectus practici, qui
dicat de bonitate vel malitia eorum, qui
agimus, ut sunt a nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in rectam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absque
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Dubiam
quæ nulli parti adhærens suspendit
judicium. Scrupulosam, quæ uni parti
adhæret cum timore oppositæ, ex levi
fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
judicium, non multum differt ab erronea.
Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est in
anxi
4.
cit no
alia f
ro la
percu
cutio

5.
lis al
mus
possu
scire
tea a
mus

6.
sed n
pabil
est ig

D
Expl

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alibi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dū percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pecc

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam. S.

P. Aug: Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo intelligendum est: peccatum quoque esse non dictum quod secundum legem Deo dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum quod desiderari a mariq; debebat. Verum biq; enim est deviatio a statuto legis divinae, quae ab aeterno existit in DEO, esse exemplar & regula agendorum per eos, quae subdantur gubernationi eius.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propria peccandi voluntate committitur. Originale, quod ex ipsa naturae dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quae totius humani generis censetur, esse commissum.

3. Dividitur 2 in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulae morum. Habituale consistit in quadam macula, quae in anima relinquitur ex peccato actuale. & in ea remanet donec per poenitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud inferi
mortem anime. eam arrivando gratiā & ha-
ritate & avvertendo ab ultimo fine. Hoc ve-
rò nec gratiā nec charitate privat sed eius tā-
tūm fervorem minuit. nec avvertit ab ultimo
fine sed eius consecutionem retardat.

5. In cōmissionis & omissionis. Pec-
catum commissionis consistit in productione
alicuius actūs mali & diffinis regulis morū.
Omissionis est carentia seu privatio alicuius
actūs debui & lege præscripti. primum pu-
gnat cum præcepto negativo, ponendo
actum qui jubetur non poni. Secundum
pugnat cum præcepto affirmativo, negli-
gendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est
quod perficitur delectatione carnali v g. gula
& luxuria, quæ in delectatione ciborum
& venereorum consummātur. Spiritua-
le verò perficitur delectatione spiritali,
ut superbia, invidia & similia, quæ in so-
la apprehensione alicujus rei concupitæ,
vel ad placitum habitæ consummantur.
Carnale plus habet de cōversione quàm
de aversione. Spirituale plus de aversi,

one quàm de conversione: Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo debitum, vel offendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius consumatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g.

quo in- v. g. ex hoc quòd appetat vindictam. .
 Deo & primò perturbatur in corde. 2. in ver-
 ba contumeliosa prorumpit. 3. proce-
 dit ad facta injuriosa idem patet in lu-
 xuria, & quolibet alio peccato, in quo
 est primò conceptio cordis, sc. cogita-
 tio, deinde manifestatio & locutio, tan-
 dem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in
 peccatum ex infirmitate & passione, ex
 ignorantia & malitia Peccatum ex in-
 firmitate & passione est quod oritur ex ali-
 qua gravitate & motione appetitus sen-
 sitivi trahentis voluntatem ad consensum Pec-
 catum ex ignorantia est quod procedit
 ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex
 malitia, quod plena libertate & voluntate
 committitur nulla passione incitante & nullâ
 ignorantia excusante Primum peccatum
 dicitur contra personam Patris, cui ap-
 propriatur potentia Secundum, contra
 personam Filij, cui appropriatur scientia
 Tertium contra personam Spiritûs,
 cui appropriatur bonitas

11. Tandem dividitur in peccatum
 D pro-

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel adulationis, vel protectionis, vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moraliū.

DE PECCATIS IN PARTICULARI. DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**Escendēdo ad particularia: peccatum dividitur in septem capita, sic dicta, quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira. Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus hoc est perversus appetitus, excellētia. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v.g. quia est aut de re salutaria aut mala, aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolai

Mosci-

Mofcicenfī 2. p. Tyrocinij Artis Pœnit:
de Superbia.

3. Quatuor modis cōtingit superbia.

1. Quando quis judicat quòd bonum quod habet, ex fe habeat. feu à fe. 2. Quando judicat quòd bonum quod habet, ex Deo habeat, attamen ex fuis meritis. 3. Quando jactat fe habere quod non habet. 4. Quando quis fingulis deſpectis, vult videri fe ſingulariter habere, quod habet S. Greg: apud S. Th: 22. q. 162. a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. caſuum Conſcientiæ duodecim filias aſſignat ſuperbiæ: Sunt autem, inobediencia, contemptus, præſumptio, ambitio, vana gloria, hypocriſis, jactantia, diſcordia, curioſitas, pertinacia, contentio & infidelitas. Mofcicenfis loco cit: addit novitatum inventionem: ſed hanc reducere poſſet Samuel de Lub: ad curioſitatem:

5. Inobediencia eſt vitium, quo qui renuit facere quod iubetur.

6. Contemptus eſt, Quo lex, vel etiam ipſe legiſlator deſpicitur, Quid ſit contem-

ptus formalis v. dicta in 4. Sent: Mor:
d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa
aut nimia virium confidentia aggredimur ex-
cedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi
advertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S Th: apud Gerium v. Ambitio.
Ex quo patet quomodo intelligendus Mo-
seicensis definiens ambitionem etiam
per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus
clara opinionis & laudis apud alios. Scias
pro nonnullorum consolatione, hoc
tantum est p. veniale, licet sit defalsu-
(dummodo non mortiferis) & transito-
rijs immoderate, & licet sit de bonis
operibus, jeiunio, oratione &c. quæ quis
facit consulto propter vanam gloriam
Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de super-
bia n. 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut

san-

sanctitatis quam homo non habet. Addit Mo-
scienſis loco cit: etiamſi hoc faciat bo-
no fine, ne alios ſcandalizer, quia eſt
mendacium. Dico tamen ſi velis caven-
do ſcandalum te virtuoſum repræſentare
licet non fueris, fac propoſitum emen-
dandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. *Jaſtantia, quæ quæ ſe verbis extollit*
ſuper illud quod eſt, vel quod homines opinan-
tur de eo.

12. *Discordia eſt voluntatum contrari-*
etas circa aliquod unum, dum unum alicui
placet, alteri verò diſplicet.

13. *Curioſitas eſt inordinatum deſideri-*
um ſciendi, ſive per intellectum, ſive per ſen-
ſum, ea quæ ad ſe non pertinent, vel ſi perti-
nent, maior tamen cura adhibetur in illi co-
gnoſcendu quàm par ſit. invetio novitatum
eſt excogitatio inuſitatorum admirationem pa-
rientium, ut ſit in ſuſtinendis novis opi-
nionibus, in uſu inſolitæ formæ veſtien-
di convivandi &c.

14. *Pertinacia eſt perſiſtentia in ſuo iu-*
dicio & aſſeveratione pluquàm oportet.

15. *Contentio eſt ſermo contrarius al-*

teri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas est, exclusio fidei. Privativa tunc est, dum quis nec credit, nec discredet, sed animum suspendit. Contraria dum quis discredet, aut credit esse falsa, quae proponuntur.

17. Scias pro meliori praedictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personae, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personae sistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eo quòd desideret dignitatem, & absq; eo quòd aggrediatur aliquod praeclarum opus, vel affectet laudari.

18. Ambitio ergo praesumptio & miles, ita oriuntur & sunt filiae superbiae, intellige specialissimè sumptae, quae sint etiam species superbiae communiter sumptae. Et haec de illis in recte potest praedicari: verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritiâ.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiæ sunt multæ ait Mo-
scicensis 2. p Tyrocinij Artis Pœnitentiarix § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus, Fallacia seu dolus, Perjurium, quò revocatur mendacium, inquitudo, violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicuius occulti illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicuius in verbis, illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium iuramento firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporalium sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 2. 2. q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th: inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus solutus cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio, si-

ve ra.

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *defloratio virginis per fractionem claustrī virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th. l. c. a. 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera vel liberici cum coniugata*. In primo aperienda est in confessione circumstantia utriusq; coniugati, quia iniustitia duplex & æquivaleret duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad 4um gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui iuris, ipsam invitā ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid: sess: 24. c. 6.

8. Peccatum contra naturam est *omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9. Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est *voluntaria semini effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpoltero secundum Armillam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum matreulo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non arhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent: Mor: l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur. Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus. Tactus carnis si voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Choreæ Motus sensualitatis De his consule Mosc p. 2. Tyrocinijs Art: Pœnit. § de Luxuria & Sent: Mor: l. 1. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc: V. Luxuria sc: cæcitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipitationem, amorem sui odium DEI, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem

ut non cogitet de caleſtibus, nec ſacras concio-
nes, nec pia monita intelligat.

18. Inconſideratio facit, ut homo ſepe
agat, que ſuum ſtatum dedecent, cū non levi
aliorum ſcandalo.

19. Precipitatio impedit conſilium de me-
diis neceſſariis ad actum bonum.

10. Inconſtantia facit, ut homo non ſer-
vet propoſitum maximè de vite emendatione.

21. Amor ſui, quo homo plus ſeipſum di-
ligit quàm Deum.

22. Odium DEI, quo voluntas expreſſè
avertitur à Deo, diſpuendo de eius bono vel
volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri ſæculi facit ut homo
cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Deſiderium præſentis vitæ, quo
homo cupit hic ſemper vivere.

25. Infer Gabriel à S. Vinc. Luxu-
riam maximè cavendam à viris contem-
plativis, literatis, ſtudioſis, Rectoribus,
Gubernatoribus, Principibus, Judici-
bus, &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc: l. e. § de Invidia. Est tristitia de alieno bono. ed quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidenti excellentiam. Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates, &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentia. Et sic tristari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tristari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri. v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Joannis. aliquid injuste provenire, & de praefatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus. Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo. Qualiter tritari pertinet ad emulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriae incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignari ut intelligatur natura invidiae propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moysi & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi.

fit

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licita & illicita. Licita vocatur ira per zelum, illicita vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehementer puniendi malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legum dispositionem. v. g. ut iustitia servetur, &c.

4. Ira vitiosa est inordinatus appetitus vindictæ. v. g. eo solo quod injuriâ sumus affecti, & sic ut animus irati fatietur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Air Gabi à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Dæmone.

6. Germina, seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. § de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, rumor mentis & odium, in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales, in facto, pugna seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est, quâ homo indignum reputat (illum a quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit, &c.

8. Tumor mentis, quo in corde iniuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum sine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub clara voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum-

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosco: l. c. 5. de ira.

12. Seditio est *rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.*

13. Factio est *modorum de inferendo damno sive temporali sive spiritali adinventio.* Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th: 22. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

1. **G**ula est *inordinatus cibi potûsq; appetitus.* Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur comestatio. Solius potûs, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. *Præproperè. Lautè. Nimis. Ardentè. Studiosè.* S. Th: 2: 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est *Præproperè*, quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avi-

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat Ita in terminis Gab: à S. Vinc: v. Gula.

4. Filix gulæ sunt quinque. 1. Inepta lætitia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th: l. c. a. 6. ex S. Greg.

5. Inepta lætitia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel satiem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus:

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecundis. Ut sunt impuræ cantilenæ. versus. cavilli. gestus. tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest perungere ad cognitionem

tionem rei, nisi per munda ei sit exposita. Hoc evenit tum ratione vaporum quibus op-pletur cerebrum. Tum ratione delectationis superflue, ex qua fit ut mens quasi inhareat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A** Cedia est tristitia de bono divino, non quatenus est arduum & difficile, sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile & nostrum beneficium, ducens ad finem, vel consistens in fine excellentissimo.
2. Hanc collige vulgum non propriè intelligere hoc peccatum pro segnitie aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro tristitia. v. g. de jejunio incidente tali tempore vel alio bono opere, inquãrum est laboriosum, animo & corpori molestum, vel impeditivum delectationum mundanarum: talis enim tristitia ex repugnantia sensualitatis oritur, & ordinariè etiam consensu rationis accedente, veniale peccatum est, ait P. M. Nicol: Mosc.

3. Septem filix acedia assignantur: Pigritia seu torpor. Tedium seu fastidium. Evagatio mentis. Pusillanimitas. Aversio à bono divino, alias malitia à D. Greg. dicta. Exasperatio contra benè monentes, alias rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo negligit & omittit facere, quæ ex precepto vel quasi ex precepto tenetur facere. v.g. non communicando in Paschate, &c.

5. Tedium est, propter quod aliqui inchoans bonum opus nauseat super illo, tanquam insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descriptionis non innuit filiam invidiæ, sed secunda pars: nam nausea super bono opere est ipsamet acedia, cum sit tristitia de bono divino. Hinc Bonac. & Fernandez acediam definiunt per tedium & nauseam.

7. Evagatio mentis est quando quis refugiens sancta, divertit ad importinentia, quæ in cogitationibus versat, & deserens attentionem debitam distractionem voluntarie admittit.

8. Pusillanimitas est quâ homo non accipit divina consilia, quæ perfectionis sunt agnoscendi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ei dicitur a Gregorio dicta malicia, est tristitia agnoscendi bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum, v.g. si quis in tantum esset aversus à Deo, quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quod sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Derestaretur, quod sint ei provisa ad beatitudinem media. v. g. Sacramenta, &c.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perperuitatem non curantes gloriam æternam, immò interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponētes temporalia æternis.

11. Exasperatio contra benè mōnentes, aliās Rancor, importat quandam animi commotionem contra ad bona inducentes. v. g. Parentes. Confessarios. Concionatores, &c.

Quid sit desperatio patebit ex dicendis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capitalium.

1. **S**uperbia est peccatum mortale ex genere suo si sit consummata & perfecta, id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subijci nolit. imperfecta, quā quis, subijciendo quidem quibus tenetur, in suo tantum affectu se magnificat, est p. veniale, ut refert P. Hermannus ex Cajetano v. Superb. Quia sine Dei & aliorum despectu plus iusto se efferre, non est gravis deordinatio. Esset gravis cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum notabili abiectione.

2. Ava-

98 DE GRAV: PEC: CAPIT:

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, renaciter retinendo, & ut opponitur libertati, est solum ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur. Hanc doctrinam sumpsit Gab: à S. Vinc: ex S. Th. 2. 2. q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sic enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D. Th. 2. 2. q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 2.

5. Ira semper pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale.

cale.
na
tur e
ritat
tion
com
teriù
nifel
S. Th
a. 3.
6.
niale
Qui
quis
rat. v
sumi
cibi
tè ad
venia
bile
7.
habe
scopus
brieta
munio

tale. (Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod inferatur est notabile) Quia contrariatur charitati & iustitiæ. Sumpta pro perturbatione animi. v. g. si quis nimis ardentem commoveatur ineriorius, vel si nimis exteriorius signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th: 22. q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. veniale. Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th: Quia ex genere suo in hoc consistit quod quis inordinatè cibum vel potum appetat. v. g. quia plus, citius, avidius, lautius sumit, quàm deceat, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem implicite ad finem honestum, quod tantum est veniale, nec ex terminis importat notabile excessum. Sumitur ex Sam: de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, alex atq; ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe communionem privetur, idem statuit Eutichia-

nus Papa & Concilium Moguntiacum volen
Cant: 46. Hæc & alia refert Povodo v otio
vius in instructione Confessariorum (sup) 2.
pra 3. Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est Loco
p. mortale. Nam proprius effectus cha devot
ritatis gaudium de DEO, acedia autem 3. C
est tristitia de bono divino. Et sic contrari. 1
trariatur charitati. Consequenter est castitas.
se p. mortale, nisi excuset imperfecto rantia
actus. S. Th: 2. 2. q 35. a: 3. Largi

9. Sive autem tristeris de re cadente pra ex
sub præcepto, sive sub consilio peccas am. C
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v gam ut
ex acedia propriè sumpta, non suffici stitia,
in confessione fateri omissionem Sacri Temp
sed necessarium est p. acedia explicare ones 1
Gab: à S. Vinc: V. Acedia, Sent: -
utribu
repete.

Quæsitum.

Quæ virtutes peccatis capitalibus contrariæ?

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene
volens

DE VIRT: PEC: CAP: CONTR: 99

volentia, Patientia, Temperantia & De-
votio.

2. A quodam in tabula Christiana lo-
co benignitatis, ponitur amor proximi.
Loco temperantiæ, abstinencia. Loco
devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enume-
rari. Humilitas. Largitas. Justitia. Ca-
stitas. Charitas, Mansuetudo. Tempe-
rantia. Humilitas contra superbiam.
Largitas & justitia contra avaritiam su-
pra explicatam. Castitas contra luxuri-
am. Charitas contra invidiam & acedi-
am ut patet ex dictis. Mansuetudo & ju-
stitia, contra iram supra explicatam.
Temperantia contra gulam. Descripti-
ones harum virtutum reperies in 3.
Sent: Thomisticarum: ubi ago de vir-
tutibus in particulari: Nec placet omnia
repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra SPIRITUM S.

Peccata in Spiritum Sanctum sunt
sex.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio, quando quis abiicit se de sui emendatione peccatorum remissionis gratia & gloriæ consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimit saltem corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parcat si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriâ, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum deliberaret. Ego nunquam me diligerem, & ideo nunquam mihi Deus parceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus contentus spei, quæ expectat quia per virtutem & misericordiam Dei, id, quod secundum legem ordinariâ non est possibile: v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriâ æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet.

absq;

T: S. Impugnatio fraternitatis. *abſq; hæreſi, ſi ita quidem non iudicaret, ſed ita ſe gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac ſi poſſet ſuâ voluntate abſq; operibus, aut illis ſolis ſine gratia Dei obtineri.*

4. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc eſt, quando quis poſt propoſitam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens perſuadere eſſe falſam.

5. Invidentia fraternitæ gratiæ eſt dum quis triſtatur ex hoc quòd gratia Dei creſcat in mundo. Hinc ſi quis videns fratrem ſuum in Dei ſervitio proſpicere, peccatores pœnitentiam agere, doleret ſuper hoc, peccaret contra Spiritum S. quaſi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non ſignificat permanentiam in peccato uſque ad mortem, ſed importat propoſitum non pœnitendi: S. Th: in 4. d. 43 a. 2 ad 3. & in expoſitione literæ. Quòd ſi eſſet propoſitum non pœnitendi uſque ad mortem, ſine dubio eſſet impœnitentia, ut hic ſumitur pro ſpeciali peccato & in Spiritum Sanctum.

7. Obtinatio est firmum propositum inherendi peccato propter aliquam delectationem licet brevem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quod nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quod habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.

Quæsitum.

Quot sunt remedia contra peccata in Spiritum Sanctum?

¶. Esse sex, secundum Fabium incarnatum. Primò. Spes de misericordia DEI. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum meritorum. Auxilium divinæ gratiæ. Detestatio de peccato commissio, & propositum abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur alia divisiones peccatorum.

Alia DIVISIONES PECCAT: 103

1. Inter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt quatuor. Homicidium voluntarium, hoc est directè factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non tantum miserabilis persona. v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicumque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his verbis Iussio. Consilium. Consensus. Palpo Recursus. Participans. Murus. Non oblitans. Non manifestans Ho-

104 *RESOL: aliqua de PEC:*

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent.
Mor: de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immunditia,
impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, emulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comessationes & huius
modi quæ prædico vobis, sicut prædixi, quæ
nam qui talia agunt regnum Dei non conse-
quentur.

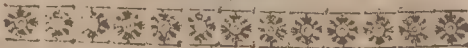
8. Q. 1. Quot modis peccatum commi-
tatur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, origi-
nes & causæ peccatorum? R. 3. Ignorantia.
Fragilitas quò pertinet passio.
Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte
intellectus. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte ob-
jecti colligitur ex notabili contrarietate
cum charitate Dei & proximi. Alia
autem

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. oñium De i.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent: Mori: d. 61 circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. Sent: Thomi-

sticarum d. 75

OPUSCULUM

QUARTUM.

De Præceptis Decalogi.

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E 5

Q od

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ alii qui numerant quinque. Absolutè tamē loquendo, & naturæ, & scriptæ, & gratiæ, & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora, vel magis principalia, vel magis scitu necessaria.

1. **D**Ecalogus dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta sequentibus contenta.

Vnum crede DEUM. Nec iures vanæ per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio DEI & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ, alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deuteronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad iusticiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th: apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper, sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum data occasione. Negativa obligant semper & pro semper, v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

1. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Cōercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritalis & temporalis. Illa consistit in conscientiae puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æterna, si vultis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. Hoc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei, spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus 1. Sumitur ex DEI dignitate. 2. Ex DEI largitate. omne enim bonum à DEO. 3. Sumitur ex promissionis firmitate: abrenuntiavimus enim diabo-

PRIMUM PRÆCEPTUM. 109

lo, & fidem promissimus soli Deo 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D.Th: Opule: 4. in præsentia.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quæ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent. Mor: d. 2. & seq. tum in 3. Sêr: Thomisticarum d. 53. & seq.

4. Dum dicitur non facies tibi sculptile, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS prohibetur. ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli

5. Serviunt autem imagines. i. ad instructionem rudium. Quod legentibus scriptura, hoc idiotæ præstat pictura. S Greg: l. 9. Epist: 9 2 ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsæmet Christus D. approbat: Regi enim Abagaro suam

110 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

suam imaginem misit (Epistola Abagari ad Christum D. & Christi D. ad Abagarium, habentur apud P. M. Ruzel de S. Cruce dist 37. ubi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quæ dispositionē Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & sindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has collatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiarum enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificaverunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cælo splendoris indicio collecta, & suis lucis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extaret. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniæ,

loniæ inusitatæ magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th: 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem coniunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. MARIA.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliqui honoratur propter se & ratione sua perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Patet hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cujus est imago. Adoratione sacra veneramur etiam nomina sacra, ut nomen: *JESUS MARIA*. Scilicet propter id quod representant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 1. In Nomine *JESU* omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quam creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intensione pender, quod per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externa illa submissione intendas te submittere tantum Deo, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, deliræ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract: 1. d. l. 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis leceleserunt, possunt coli cultu privato, le-

clu-

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 1.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quod circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem. Et sic quod beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quâ conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l. c. q. 6 hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tãquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione coleris, licet

licet simul fiat, & publicè. Imò etsi Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1. Sent. Mor: dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc. hæresis desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis. Sunt autem superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convictum addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov: l. c. q. 1. a. 1.

17. Tentatio Dei est dictum vel factum

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciatur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ, voluntate & similibus. Samuel de Lublino v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacra violatio. Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor: d. 10. De perjurio & simonia in sequentibus.

19. Blasphemia ex S. Th: 22: q. 13. a. 1. est derogatio excellentiâ bonitati, & præcipuè divina.

20. Fit autem quatuor modis. 1. Quando aliquid Deo attribuitur quod ei non convenit. 2. Quando removetur quod convenit. 3. Quando proprium Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando removetur à Sanctis id quod convenit, vel attribuitur convitiando, quod non convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia. Ex quo patet blasphemiam etiam sic posse defini. Est maledicentia contra Deum & Sanctos.

21. Species superstitionis hæ à S. Th: 2. 2. q. 2. a. 2. numerantur. Indebitus veri Dei cultus. Idololatria Divinatio vana observantiâ.

22. Quid sit indebitus veri DEI cultus, patet. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creaturae tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lusores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem. si futura ope dæmonis prædicuntur. Partim ad vanam observationem si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quedam ope demonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium quando demon apparet ad prænuntiandum futura & hominu oculos præstringit ne videat deceptionem.

PECCATA OPPOSITA. 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs iudicant de occultis & futuris. Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum.

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptitios loquitur de occultis & futuris.

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri. v.g. ligno, ferro, &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aëre.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in testibus animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudicaria, quâ ex situ motuq; astrorum futura predicuntur de hominum vita & actionibus.

118 PRIMO PRÆC: DEC:

37. 2. Augurium, cūm ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cūm ex verbis alicuius absq; eo proposito dictis, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamentis manuum aliquid prædicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quā aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cūm aliquid fit ab homine, ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel iactum taxillorum. &c. De his S. Th: 22. q. 95. a. 3.

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum.

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th: 1. c. a. 8.

45. Hæ omnes species divinationis, licet

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, excepta sorte divinatoria & consultoria, servatis tamen nonnullis conditionibus, de quibus in 1. Sent. Mor: d. 8. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliqui præcurat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum eventuum, quâ ex consideratione alicuius eventus fortuito occurrentis conjicitur quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infaustum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosi di-

120 I. PRAC: DEC: PEC: OPPOS:
cunt valere contra hydropem, pestem
& febres. Item si quis vanis remedijs
tollic fascinationem. v. g. immiffione
carbonum in aquas.

49. 4. Vana obfervatio ad immutatio-
tionem corporum per res fupernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
tum. v. g. Si verba facra collo appendas
credens te fic certò confeccuturum fan-
tatem. Secus fi folùm habeatur refpe-
ctus ad Deum, à quo humiliter expecta-
tur effectus. Quali modo etiam licet in-
cantare ferpentes. Sed ut advertit S. Tho-
mas 2. 2. q. 96. a. 4. plerumque tales incanta-
tiones habent vanas obfervantias, & per
dæmones fortiuntur effectus. Dixi, à
Deo non ordinatas. Nam gellare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclefiam inftitutum contra male-
ficia

Divifiones facriligij videantur in
Sent: Mor: d. 10.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

Non assumes Nomen DEI tui in vanum.

1. **H**oc præcepto prohibetur omnis inordinata usurpatio Nominis DEI, Temerè jurando. Adjurando. Vovendo & non reddendo. Blasphemando

2. Juramentum est *Veritas Divina testimonio confirmata*. Hinc jurare est Deum in testimonium alicujus veritatis adducere.

3. Tres sunt conditiones necessariae ut juramentum debito modo fiat. Veritas. Justitia. Necessitas. S. Th: Opusc: 4. in presenti. Veritas consistit in hoc quòd res ita se habeat, vel saltem putatur ita se habere ut juratur. Necessitas quando agitur de propria aut proximi fama &c. Justitia quòd res jurata non sit contra legem Dei.

4. Juramentum est quadruplex. Assertorium. Promissorium. Comminatorium.

F

rium

rium Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata v. g. Juro Deum, percutiam Petrum. Execratorium est execratio Divino testimonio confirmata. v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacræ. S. Augustinus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa Imperativa, quæ utimur ad subditos, præcipiendo & timorem incutiendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativa quæ utimur ad Deum Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N &c. Similiter in Litanisti Per mysterium Sanctæ Incarnationis Sam: de Lub: v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipuè conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bona.

3. Ut

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est promissio facta Deo de his, que ei magis placent. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit condiciones. 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono. Solemne est quod propter promissionem Deo factam de meliori bono trahit hominem Deo irrevocabiliter. De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor: d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui pejerant. Pejerare est DEUM in testimonium adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia est conditio generalis in omni perjurio imbibita. Adducere DEUM in testimonium

sine veritate, licet in re levi, semper est p. mortale. Tantum sine necessitate, est p. veniale. Sine iustitia in re levi, servata veritate p. veniale. v. g. juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccat etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo sorte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis eum in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè, v. dicta in 1. Sent. Mor: d. 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent, v. dicta l. c. d. 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d. 7. Qui per creaturas tantumquam testes ex se infallibiles jurant v. l. c. d. 11.

DISTIN-

DISTINCTIO III.

Circa 3. præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices.

1. **H**Oc præcepto in nova lege in ali-
quibus immutato : Sanctificatio
Festi, Missam audiendo, non laborando,
orando, se ad diem festum per jejunium
præparando, semel in anno confitendo
& communicando, Ministris Ecclesiæ
necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies
quo homo vacare tenetur ab operibus
servilibus ad vacandum rebus divinis.
Quia tamen (ut docent Theologi) huius
præcepti non cadit sub præcepto, non
peccat homo contra hoc præceptum, si,
suppositâ Missæ auditione, rebus divinis
non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure
divino est introductum ut docet Fernan-
dez in præsentia & alijs, cujus oppositum
habet Povodovius secutus Angelum &
Sil.

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim ius naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Aquam in Vinum convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Sūma Philosophia ca relato: hāc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V. utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad iudicia incipit ab ortu Solis & fi.

& finient in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à Vesperis.

Circa Missam.

6 Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent. Mor: d. 16. audire non ita in-
præsenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alius surdus non
diceretur Missam audire, neq. sanus si
Sacerdos submisit diceret, imò etiam si
clara voce in magna populi frequentia:
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nē ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nus intelligere verba Sacerdotis Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat ad iustitiam audiētis, decenter, piē,
religiosē Missæ assistendo, cruce se signā-
do genua flectendo &c. Exoprando, ut
Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur.
Cogitando de Deo cui Sacrificium offer-
tur. Vel de Dei beneficijs quæ per Sa-
crificium offeruntur. Nullum impedi-
mentum devotioni repugnans præstādo
v.g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusc:
 2. d. 8. ubi & orationem Dominicam
 explicui. *Attentio* in Oratione potest
 considerari triplex. *Actualis*, *Virtualis*,
Habitualis. *Attentio actualis* est quādo
 quis voluntariē a^{ctu} attendit ad id quod
 operatur. *Virtualis* est quando quis à
 principio instituit attendere & casu con-
 tra suam voluntatem cogitat de alijs.
Habitualis est quando quis operatur ex
 habitu & consuetudine mente non in-
 tendens ad illud quod operatur. v. g.
 qui instrumentum pulsans ex consue-
 dine, mente ad alia negotia totus in-
 tendit, neque à principio animum appli-
 cat ad pulsandum. *Habitualis* non suffi-
 cit ad orationem ut habetur in glossa
 N N. Constitutionum c. 1. de Officio
 Ecclesie Litera D.

8. Loquendo ergo de attentione a-
 ctuali & virtuali (quam S. Th: vocat
 habitualem) scias ex Cardinali Cajetano
 quatuor modis potest quis orando atten-
 dere

dere. i. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt verbum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modo dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter, ut cum Navarro docet Fernandez Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundo potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hac non exigitur, licet in hominibus doctis. Moseicenis tractando contra scrupulos.

Tertio, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem humilitatem, fidem, &c.

Quarto ad ipsum DEUM &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S.Th: 2. 2. q. 83. a. 131 has ad tres reducit.

Es 9. Qui

9. Qui non ex praecepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè nonnisi venialiter peccat. Qui ex praecepto orat & voluntariè distrahitur. v.g. dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Male dictionem ps. 108. fulminatam portat. sc. *Oratio eius fiat in peccatum*. Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus daemon apparuit, eosque foetidissimà (ut refert S. Greg. M.) urina toros asperxit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo asperisionem*.

10. Inter praeipuas orationes numerantur horae canonicae, sic dictae, quod ex praescripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperae. Completorium. Significant varia passionis Christi tempora, his expressae.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertiae mortis. Sexta Crucis nectit. Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est, quæ servis tantum conveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebejos homines, & operibus Reipublicæ inservientes. Fernandez p. 1. c. 7. §. 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Locationes. 2. Judicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Juramentum in judicio, nisi aliud suadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis urgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorii petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præfenti. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, honorare, amare, obedire parentibus. Nomine parentum. 1. intelliguntur parentes secundum carnem. 2. Superiores in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi, Abbates. 3. Superiores in rebus corporalibus. v.g. Reges &c. Tandem omnes, qui super nos aliquam potestatem habent. v. g. magistri, tutores &c. Feni loco cit: c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum non solum filij, sed & Parentes, non instruendo filios & filias in doctrina Fidei & bonorum morum. Domini non præbendo servis necessaria. Non curando ut dies festos & similia observent. Maritus uxorem contumelijs afficiendo &c. contra.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *iniusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarcerationio. & cætera contra salutem corporalem proximi. v.g. non pascendo vel eleëmofynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio, Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et

Et hoc non causet irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea praevisum, aut expressè aut implicite, inquantum poterat praevideri & non est adhibita diligentia. Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat auctoritate publicâ. 2. ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo. 4. ut sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physice occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Jussio, consilium, consensus, palpatus, recursus.

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Id est. Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, siue ante, siue post occisionem. Qui latet factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui

par;

parrem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justū tria requiruntur, 1. autoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa iusta v.g. damna valde gravia illat: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th: 2. 2. q. 40. a. 1.

De homicidio facto per denegationem eleemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet aut abbre-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Com paupis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quavis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiam si non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transfiret in extremam. Vtramq; conclusionem docet Armilla & Moïse: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem.

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decedentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & tēporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facillè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minùs rectum occasionem spiritualis ruina præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non

non est scandalum unde error nonnul-
lorum sic scandalum accipientium est
corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, ali-
ud passivum. Activum est, quando dictum
vel factum tuo directe intendis ut alter ruat,
inducendo eum ad peccatum. Vel si non in-
tendis ut ruat, ipsum dictum vel factum
est inductivum ad peccandum. v.g. si
publicè pecces, aut facias aliquid habens
speciem peccati. Passivum est, quando dictum
vel factum unius, est causa alteri per al-
tius peccandi. v.g. si operans non inten-
dat aliquem inducere ad peccatum, nec
opus est ex se inductivum, alter tamen
sumit inde occasionem peccandi. Quod
si sumat occasionem peccandi ex sua ma-
litia est scandalum pharisaicum. Si ex
infirmirate vel ignorantia, est scanda-
lum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali.

14. Quinq; conditiones ad correctio-
nem necessariae 1. ut certam moraliter
notitiam quis habeat de peccato proximi.
mi.

mi. 2. ut proximus indigeat correctione
sive propter ignorantiam, sive inadvertentiam, sive propter propositum iterandi, & non putatur ab aliquo alio corrigendus. 3. ut ex correctione speretur probabiliter emendatio, saltem ad rempus. Nec tamen facile nobis de emendatione proximi malè persuadeamur. Cum sapè emendetur de quibus minùs speratur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus Dominus ordinavit. Si tamen peccatum sit cōtra fidem, aut bonum commune subito declarandum. S Th: 2. 2. q 33 a. 7. in corpore articuli. Quod si error contra fidem prolatus non esset cum pertinacia, tunc non posset subito declarari, sed secreto corrigi. 5. ut fiat cum opportunitate, sive temporis, sive loci, sive personarum. v. g. si indigens correctione, valde irascitur, probabiliter nihil efficiet monitio. Si in aliorum præsentia, fortè magis exacerbatur. Quod si continuat malitiam, suaviter occurrendum prout fieri potest. Quandoq; expectanda persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D. Matt: 18. Si peccaverit in te (id est secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Atamen si iudicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus vide in 1. Senti Mor: d 21. & s. qu.

Circa Sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dicta Opusc: 3 d 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtam facias.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio,
& rei alienæ detentio.

De Furto.

1. **F**urtum est ablatio rei aliena invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (que est ablatio rei aliena publicè) ut docet S. Th. 2. 2. q. 66. a. 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessariò in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id, quod debebatur. v. g. si Parochus vendit confessionem. Item dum res cariss propter consecrationem. v. g. calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis. Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu vendita & tradita.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est securus effectus.

Mentalis est dum traditur res temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionem & pacto explicito vel e contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur Simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v. g. præces, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si intendatur à conferente principaliter emolumentum.

umentum temporale, ut S. Th. explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus accipiet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad Simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficij. Valet tamen traditio beneficij sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v g dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*.

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quod mutuum transeat in dominium mutuatarij & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accomodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstater, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse premio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ, iustitia est perpetua & constans voluntas ius unicuique tribuens. S. Th: 2. 2. q. 58. a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est, quæ damus bono communi quod suum est, & sit debitum. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.

16. Iustitia distributiva est, quæ damus unicuique debitum secundum merita. v. g. duo concurrent pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v. g. à probitate morum, &c.

18. Contumativa est, quæ damus unicuique

quicquid suum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in empti-
one & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
injusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta. v. g.
habeo rem alienam ad tempus, quo cla-
pso teneor eam reddere. Obligatio re-
stituendi ex injusta acceptione tunc est
quando damifico proximum nihil re-
tinendo. v. g. comburo domum. Ex
utroque quando rem alienam detineo da-
mificando v. g. in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi
Quo tempore. Quare.

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notare.

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales v. g. pascuis pecorum. Mixti v. g.
fructus vinearum. Merè industriales.
v. g. lucrum ex pecunia sortito abluo ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituenda,
G. da,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso, sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8. Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. Hoc

1. **H**Oc præcepto prohibetur omne peccatum linguae. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertijs includit mendacium quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud jocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Jocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dùm quis in iudicio testificatur falsum 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij. si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio famæ alterius

per verba in eius absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo 8. De calogi præceptum q. 2. a. 2. dub. 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de alio qua re, voce prolata opinio.* Honor est exhibitio reuerentie in testimonium alicuius excellentie. Gab: à S. Vinc: v. Fama & Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicuius per verba, aut signa denotantia malum culpam.* v. g. si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio quia per convicium representantur mala sive pœnæ culpæ. v. g. dico, es cœcus, est convicium. Dico, es fur, est convicium, sed non tantum secundum S. Th: 2. 2. q. 72. a. 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v. g. dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *querela cum in patientia, in hi, que homo patienter ferre deberet.*

10. *Sufurratio est, quæ quæ obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.*

11. *Derisio, quæ quæ alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.*

12. *Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo bonum mala intentione factum. 5. negando bonum alterius. 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigide laudando. Armilla ex S. Th. exprimuntur his.*

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudat quæ remissè.

13. *Fama sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mosè: cum Lesho. v. g. dicendo, hic homo tali virtute apud homines*

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non constet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Banez & Soto:

15. Honor restituendus. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentiae, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebejum.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paræ conditionis.

17. Perendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores & sæpè ab æqualibus si justè exigatur, nec plus ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lellius. Scias, magis humilem
venia

venia petitionem pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quâ quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum. v.g. mortem, infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere reatas ad Deum vel ad bona hominis, est p. mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Job maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Job peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione est p. veniale ob imperfectionem actûs. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira noller tale malum. Armilla ex Cale. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio. v.g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nomennum JESUS MARIA

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent.

22. Judicium temerarium est, dum qui sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum qui assentitur alicui parti cum insertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
que illius sunt.*

1. Circa hæc duo præcepta non multa occurrunt. Nam ea quæ textu & septimo quo ad actum externum, nono & decimo, quoad desiderium prohibentur. Et sic ex notitia illorum, facilis notitia circa hæc potest haberi. Pro majori tamen notitia de cogitatione morosa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est, quando quis non intendit actu perpetrare peccatum v.g. carnis vel quodcunque aliud, sed contentatur illa delectatione, quæ oritur ex imaginatione objecti illiciti. Dicitur morosa, quod in ea mora, permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem morosam est duplex, expressus & tacitus. Expressus est, quando voluntas positivè acceptat delectationem. Implicitus est, quando voluntas non consentit nec d.f.

54 IX. & X. PRECEPTUM
sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

DE PRECEPTIS ECCLESIAE

1. PRIncipalia & antiquissima pREcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p. Tyrocinij artis poenitentiarum c. 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire die festo, quod pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d. 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est fructuum iure questionum pars decima, quae ministris Ecclesiae quot annis solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. ut proficemur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. ut Ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. ut peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 2. d. 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Poloniæ sciendæ.

1. Licet dies Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligante loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in una comestione & vespertina collationcula. Accedit: hæc die non conceditur usus lacticiniorum tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Jejunia consuetudinaria in Vigilijs B. V. MARIE (jejunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p. mortali observanda.

OPUSCULUM QUINTUM. De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

LY Sacramentum variè sumitur.
1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principium secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium res divina occulta naturalem cognitionem excedens. 4. Sumitur proprie pro signo rei Sacræ.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est *signum rei sacræ* *sanctificantu nos.* S. Th: 3. p. q. 60. a. 2.

3. Per signum; intellige signum *ad placitum* sc: divinum, hoc est ex institutione Christi D. *Sacrum, Secretum, Practicum.* quia gratiæ conferendæ, *permanens, sensibile.*

4. Per rem sacram intellige gratiam sanctificantem, quâ ratione Crux, imagines, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem, quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticon, id est, prænunciativum. S. Th: 1. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: a. 3.

6 Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantum, res tantum, res & Sacra.*

158 DE SACR: IN GENERE.

sacramentum simul, v.g. in Baptismo. *Sacramentum tantum* est exterior ablutio. *Res tantum*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character, S. Th 3 p q. 61. a 3. ad 2. Est autē *Sacramentum tantum*, quod significat tantum. *Res tantum* quod significatur tantum. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. Materia, id est, res aliqua sensibilis. Forma, id est, verba, & intentio Ministri: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v.g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV. in literis unionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis, tantum significaverint gratiam Sacramenta verò novæ Legis etiam causant.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ. Sacramenta verò antiquæ Legis

non

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant DEUM addandam, ritè suscipientibus gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Goner: de Sac: c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut DEUS authoritativè & ut causa principalis, instituit Sacramenta, ut homo verò per potestatem excellentiæ, & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Christus D. Trident: sess: 7. can: 1. Præcipuè propter justificationem & salutem æternam. Hic enim principalis finis & necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem, quæ est justificatio & salus nostra, triplex assignatur à S. Th: 3. p. q. 61. a. 1. necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut homo erudiatur, humilietur & exercitetur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter suæ na-*

160 DE SACR: IN GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur se
corporalibus subiectum cognoscens dum sibi per
corporalia subvenitur. Praservatur etiam a
noxis actionibus per salubria exercitia Sacra-
mentorum

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hæc autem Sacramenta fue-
runt, externa protestatio fidei in Mel-
siam futurum, & sacrificia, illa ordina-
batur ad delendum p. originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum p. actuale Bonac: de Sacramentis,
q. 1. punct 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia alia
ratione fuisse Sacrificia, alia ratione Sa-
cramenta. Cum alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th: 3. p. q. 69.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3. p. de Sacram: disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moyiaica seu scripta fue-
runt

DE SACR: IN GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1: 2. q. 102. a 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

ut,

162 DE SACR: IN GENERE.

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p. mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 2. p. q. 65. a 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum, adhuc Ecclesiæ conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem obligare ceperunt sacramenta, tuncque legalia cessarunt. Si circumcidamini nihil vobis Christus proderit. ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorum materia remota & proxima. Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc. materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat

21. Materia remota in Baptismo est

207

DE SACR: IN GENERE. 163

aqua. In Confirmatione, Chrisma In Eucharistia, Panis & Vinum, absentia, ait N. P. Salazar. In Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, Oleum benedictum, In Ordine res, quæ traditur Ordinibus suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

22. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, unctio. In Eucharistia, Panis & Vinum, ut præsentia, ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis Substantialis est dum mutatur sensus, v. g. dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalisis, dum servatur idem sensus, v. g. loco baptizo, dico, abluo.

De Ministro & Subiecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 DE SACR: IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut scemina, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S. Th. 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. vocat habitualement, qua quis ex virtute intentionis actualis non retractatæ perficit opus.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S. Th. loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

DE SACR: IN GENERE. 165

lem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesiæ.

De primario Sacr: eff: et, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passionem Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principa- liter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere o- perato, quando causatur ex virtute Sa- cramenti. Tunc verò ex opere operan- tis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant sacra- mēta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gra- tia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum unius- cujusque Sacramenti effectum.

166 DE SACR: IN GENERE.

32. Gratia omnibus Sacramētis communis, alia est Prima, alia Secunda. Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno proficendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentia dantur auxilia ad satisfaciendum DEO pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

nis d
cat
ad r
num
3
aux
39
tur a
delic
prol
40
Grat
grati
cran
lem
jung
auxil
6. S
sent,
fori.

41
sonat

nis dantur auxilia quibus reliqua peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum, & quibus vincuntur tentationes.

38 In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39 In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40 In rigore tamen Scholastico, Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d. 6. § adverte. An verò Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Character.*

41. Character ex Græco, Latine idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

168 DE SACR: IN GENERE.

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th: 3 p. q. 63. a. 4.

Signaculum quoddam spirituale animae indelebiter impressum, ad suscipiendam vel aliam tradendum ea quae sunt Divini cultus.

42 Est triplex Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli secernitur & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinatus, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuiusque Ordini propria adaptatur.

43 Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompleta inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompleta inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completa Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ord: disp. 1. §. 3 consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt.

DE SACR: IN GENERE. 169

44. Character subjectatur immediatè in intellectu. S Th: 3. p q. 63. art: 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam in qua immediatè subjectatur fides. Sed fides immediatè subjectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinar & jungit, baptizat, chrismat, & ungit.

Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. 1ma. ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

170 DE SACR: IN GENERE.

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quartò, ab infirmitate curatur, quintò, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sextò, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit: alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum. & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

49
tio &
non F
non 11

so.
essent
tione
trame
cerem
in act
Sacra
cessita
excusa
fusio,

D
DE
1. S
public
Sacra
nantiu

DE SACR: IN GENERE. 171

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremoniis Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi pravitas materiæ exculat; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspergio in baptismo.

DISTINCTIO II.

DE SACRAMENTALIBVS:

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam *ritus, iura ad colendum r eum auctoritate publica instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordinantur ad Sacramenta, ordinantur autem*

H 2

vel

172 DE SACRAMENTALIBVS.

vel præcedendo, ut benedictio fontis baptismalis, &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendo aliquam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem peccatorum venialium, vel causando quasi sanctitatem, ut herbarum benedictarum causant expulsionem malignorum.

2. Sacramentalia communiter nuntiantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, datus benedicens.

Per *ly orans*, intelligitur oratio. Dominica, quæ inter omnes preces primatibus tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur discipulis Dominicis.

Per *ly confessio*, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta &c est signum illius, ad quam reducitur cunctio pectoris.

Per

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad poenitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacræ, ut Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & uestium sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chriftatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c. admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, v.g. sanitatem &c. item remissionem peccati venialis & poenæ ipsi debita sicut & expulsionem demonum, & fugam eorum. Quomodo autem vide dicta in 2. Sent. Mor: dist. 10. ubi & alia reperies.

*De Sacramentis in Specie.*DISTINCTIO III.
DE BAPTISMO.*Definitio, Divisio, necessitas Baptismi.*

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat. Triplex assignatur: Fluminis, Fluminis & Sanguinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterioris sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad generationem spirituales.

Fluminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio salutis implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sanguinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in
quan-

quan
si d
Chri
aune
p q
te m
tena
3.
se ne
dam
te pr
nece
terna
gent
nem
hoc
pote
vix
riun
nam
tur,
nz,
4
non

quantū vices Baptismi si minis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth: 13. Christus Dominus fuit in Jordane à Joanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. P q 66 art: 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Joann: 3.

3. Dupliater autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Caterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incœpit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergo præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 1. Sent: Mor: dist: 11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalís, pura & simplex. *Nisi qui renatus fuerit ex aqua &c.* Joan: 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia cõmunior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum illud Marc: 29. *Baptizantes eos, id est abluentes.*

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, Amen.* Matt: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, *baptizo te*: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur *in ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N.* *In Nomine Patris, &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarû Trinitas necessario sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, in Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly Nomen*, imporrat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap: 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos, *Qui* sit proprius Parochus: potest committi Diacono, ut solenniter baptizet. Bonac: disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet: & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judæus validè baptizat, si cetera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum quorum unus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes.* Matth: 28.

Et

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quia
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1us. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1us &
præcipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptismum
precedentium. 2us, est totius poenæ
peccato debitæ plena remissio, absq; ul-
teriori satisfactione. 3^{ius}. est infusio
gratiæ sanctificantis & virtutum ac do-
no cum eam concomitantium. 4us, sunt
auxilia fini Baptismi proportionata, sci-
licet, ad Christianè vivendum. 5us,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita. 6us.
effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent. Moral: d. 19.
Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocuant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem proficitur. Per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

DE CONFIRMATIONE.

Definitio, Institutio & Necessitas Sacramenti Confirmationis.

1. Confirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominū baptizati.

zati,
sectam
men a
tur ex
2.
no in
tradi
ultim
usu E
teria
firma
3.
insti
super
puer
quan
quia
mict
xit,
mitt
pote
di
cūm
ti e
4

DE CONFIRMATIONE 181

zati, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis aetatem, & Christi Nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S Th: 3. p. q 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Cœna institutam. Et patet ex usu Ecclesiæ consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert, de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavit: quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos: nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit hujus Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non

182 DE CONFIRMATIONE

est simpliciter necessarium ad salutem, sed ad benè esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco cit: art: 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi cōfiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen,*

9. Adverte: Sacramentorum materias & formas Antiquum curâ ad hæc tempora conservatas, & in Concilio Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem. Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*, quia actio Sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cum unum alteri non æquipolleat: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo Crucis*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *Chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

184 DE CONFIRMATIONE.

*Minister, Subjectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinaris Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoncat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subjectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Diuinae reatus, V. *Ordini subiectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentinis sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

DE CONFIRMATIONE. 185

16. Confirmatio confert Gratiae fac-
rificantis augmentum, ac quaedam Di-
vina auxilia ad confitendum Christi fi-
dem audacter. Secundò, cōtrahitur spi-
ritualis cognatio, ut in Baptismo, non
solum impediens, sed etiam dirimens
matrimonium. Trid: sess: 24 c. 2. Ter-
tiò, confertur character, per quem ba-
ptizato traditur potestas agēdi spectantia
ad pugnam spiritualem contra fidei ho-
stes: sicut per Baptismum confertur po-
testas agendi pertinentia ad propriam
salutem.

DISTINCTIO V.
DE SACRAMENTO
EUCHARISTIAE.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiae.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corpo-
ris & Sanguinis Christi Domini, sub spe-
ciebus Panis & Vini, à Christo Domino insti-
tutum ad spiritualem hominis refecionem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet &
Vinum,

Vinum, ex quo integrum Eucharistie Sacramentum constituitur non tamen plura sed unum tantum Eucharistie Sacramentum, Ecclesiæ auctoritate auctè confirmar. Ex Catechismo Romani p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.

Illis

Illis
ego da
prom
mand
præce
5
Euch
medi
liter,
ut fi
lem.
clesi
Amo
to, u
ut de
6.
defa
nec
aliâ
quo
nec
carn
nem,

Illis autem verbis *Joan. 6. Panis quem ego dabo, caro mee est pro mundi vita.* fuit promissum hoc Sacramentum. Illis. *Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectiorem spiritua-lem. Tertio, ut detur sacrificium in Ec-clesia. Quarto, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quin-to, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hereditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvetur, quod est salum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sangui-nem, non habebitis vitam in æternum.* Joan. 6.

Mate-

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex siligine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nalcatus. S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1. de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur. *Exod. 13.*

10. Materia Consecrationis Sanguinis Christi, est omne vinum, modò sit verè vinum. Est autem miscèdum aqua, & hoc ob sanguinis & aqua è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc: 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitu vera. Joam: 15 significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th: 3. p. 9. 74. art: 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & aeterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11, ibi

ibi. Hoc facite in meam commemorationem. Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur. Licet autem sit hæreticus, validè, sed sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manib⁹ duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, utraque manet consecrata, secundum communem DD. in Summa Orianæ, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 30. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th: 3. p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistia est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Flures autem sunt dispositiones, his verbis contentæ:

Lo;

Lo
ptus,
parati
Lo
est ra
stoma
nus, j
funs
pecca
confe
Parat
v. g.
16
oblig
nem.
docer
aniqu
tricio
post
endi
17
cum
non l
onis.
non v

Lotus, discretus, sanus, jejunos, & aptus, Contritus, fassus, mundus, recteq; paratus.

Lotus, id est, baptizatus, discretus, id est, rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho bene valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris non irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Fassus, id est, vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v. g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Conscientia ergo peccati mortalis, obligatur ad pramittendam confessionem. Trid: sess: 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat. Can: 11. Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam data copia Confessarij, post Concilium Trident: non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suae religionis. habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suae
reli.

religionis infamiam, quam ille cōcipiet. Gab: à S. Vinci: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessionarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento, debita & Divini præcepti obligatio prævalet propria devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess: 13 c ult: triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum est per fidem & charitatem Christo D. uniti, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes. Manducare utroque modo, est

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spiritualem intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius, S. Th: loco cit: a. 11.

22. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Cant: 9. Annus discretionis in præsentis non tunc censetur quan-

do doli capaces sumus, & confiteri renemur. sed tunc dum Sacramentum Eucharistiae reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licèt accidere solear dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantum consideranda aetas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinij artis poenitentiariae.

24. Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valde parvulis quamvis sagacibus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spiritualem vel gaudium sentiant, Mosc: loco cit.

Effc.

26.
menti
est, q
nutrit
li: qu
tualis
Dic
dum
tum d
dijs qu
tionis
tualite
fectibi

D
L
I. S
bitis c
quid c
cultu
cium

Effectus.

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor: d. 44.

DISTINCTIO VI.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

1. **S**acrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius perma-

mentū, Deo facta cum rei immutatione in protestationem dominij, in vitam & mortem sue creature. Explicatio si placet, videatur apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract: 2. disp. 5. dub: 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in specie & legis Gratia sic definitur. *Est Sacrificium Corporis & Sanguinis D.N. I.C. sub speciebus panis & vini consecratū.* Congruè autem vocatur Missa, eo quod oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq̃ illorum verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris, jam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Viâ: l. 2. de Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp: 8 de Euch: dub: 11. in Eucharistia alia ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam ut Sacrificium, respicit Deum directè tantumquam terminum ad Quem: ipsi enim offeruntur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum, ut Sacramentum, respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ.

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hac tamen peracta permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess: 22 c. 2. ibi: *Si quis dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur DEO offerre Sacrificia

6. Sciendum ergo solum DEO sacrificari, ut patet ex definitione sacrificii. Nam licet in honorem Sanctorum DEO sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

nam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in poenitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiz, etli non integritas; salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cænæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem, qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v. in 2. Sent. Mori dist. 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ, 1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

secre
quan
tion
Offer
char
nica
à Po
9
plex
detu
cuis
pec
nov
A
eius
secre
um
riun
me
pri
car
tur
No
op

secratio, quæ incipit à Prefatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine, &c. Offerimus Maiestatì tuæ.* 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut DEO summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem. Sacrificium dicitur latreuticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3^{ium}, propitiatorium. 4um, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediate ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediate ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiæ. Vterq; enim modus causandi gratiam, tantum est Sacramentorum. Causat tamen Sacrificium Missæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

11. Per Sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non solum mediatè impetrando auxilium, per quod homo iustus eliciat actum, qui sit formalis, vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. Ita sapientissimus meus Professor, & Cathedraticus Viennensis, M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quod homo ponat aliquem actum, qui licet per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi Sacrificij, sicut v.g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Missæ remittit poenas
rem.

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur. quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universalis intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi-

ano, & præcipue Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & aditantes, qui sunt aliquomodo offerentes eum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiaris Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à 9. Vinc: verbo, Missæ correspondet Christo D. principali offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defacto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v.g. elemosynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo elemosynam accipere, ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem 3vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v.g. animabus purgatorii.

11. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servit

potest pro manipulo & e converso. Videlicet pro manipulo & alij. Imò stola servire potest pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent esse benedictæ sub p. mortali.

Qui tamen extra necessitatem non adhibet cingulum benedictum, non est damnandus peccati mortalis ob parvitatem materiz. Si cingulum fractum, potest necti, si altera pars non sufficiat. Sa: & Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi aliàs Festum sit sollemnissimum) quam celebrare sine ministro. Licet tamen celebrare sine ministro v. g. die festo, pro dando viatico, vel dum adest similis necessitas, sed nunquam licet mulieri, etiam deficiente viro, ministrum agere, & stante necessitate satius est carere ministro, ut probat Bonac.

17. Si Missa, dici, sic de feria, potest tunc dici alia votiva, aut de defunctis. Patet ex usu rimoratorum. Imò si festum non sit duplex, potest ex causa rationabili dici Missa Votiva, aut de defunctis. Quod procedit de sacerdote in par-

sicu.

riculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cùm creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Cômunionem hæc advertenda. 1mò. Sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè de Consecrat. Dist: 2. est abrogatum. 3tiò. Hostiâ leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed linguâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura petis, v. 2, Sent: Mor: de Sacris.

DISTINCTIO VII.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio, Necessitas huius
Sacramenti.*

1. **P**OENitentia ut in præsentî. Est sacramentum in actibus poenitentii & absol-

solventis confitens, à Christo D. institutum per modum iudicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Moysen: Sacramentum remissionis peccatorum post Baptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur ei, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Trid: sess: 14. C. I.

Finis institutionis hujus Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3 Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, scilicet in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur, requiritur dolor perfectus, seu Contritio,

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fermande p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia huius Sacramenti in
communis*

5. Materia remota huius Sacramenti sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessæ sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres: actus poenitentis, scilicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum, Tertius est pars integralis.

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est, dolor de peccatis assumptus propter penas inferni. vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter penas inferni, &c. non designatur, quod finis attritionis sit pœnæ inferni, &c. alias attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio vero propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc. amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus.

Aut

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali perstitimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Mai 15. dicitur: *Omnes in cede corruetis, propterea quod vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub: Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum, Sacramentum tamen

Eucha:

Eucharistia licet possit distribui præmissa contritione, non tamen suscipi, nisi præmissa Confessione. Trid: sess: 13. c. 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuatem inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S. Raym: apud Armillam, v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat, 1mo, in articulo, & periculo mortis. 2^{dò}, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3^{tiò}, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Mosc: 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. § 3: allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari, quando d-
sus rationis in eis elucet, non autem an-
tea, etsi rationis usum habeant: nam
hoc est per accidens, ad quod Ecclesia
non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mor-
tis ante septennium constitutos, peccati
mortalis confictos obligari ad Confessio-
nem. Si dubium de usu rationis, conse-
quenter de peccato, absolvantur sub cõ-
ditione. Imò id fieri posse quando pue-
ri continentur extra articulum mortis,
docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de sa-
cienda Confessione annua, nulla est cer-
ta imposita pœna, sed solum impo-
nenda. Nam in cap: utriusque &c. so-
lùm dicitur, ut arceantur ab ingressu Ec-
clesiæ & careant Ecclesiastica sepultura:
quæ pœna, non est imposita, sed per Ju-
dicem Ecclesiasticum imponenda. In Sy-
nodalibus tamen Constitutionibus solet
apponi Excommunicatio latæ vel feren-
dæ sententiæ.

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata.

Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione hæteriarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v.g. ad placandum DEUM.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ, &c.

Lachry.

Lachrymabili, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne forte aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, ne subito morte preventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiae caelesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenet satisfactionem acceptare. Item in reliquendis peccatorum occasionibus. Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quam possimus. Confessio materialiter.

rialiter integra, dicitur integra physicè,
formaliter integra, dicitur integra mo-
raliter.

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re poenitens circa peccata mortalia, te-
netur tantam inquisitionem præmittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
seu, quanta iudicio prudentis Viri judi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriâ revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa,
Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
riæ, qui diu non confessi, magis tenen-
tur, conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens
quoddam actûs humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alterius
speciei malitiam habens, v. g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit ut præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem
actu

214 DE POENITENTIA.

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v.g. dum furatur, peccat contra iustitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutem faciat, v.g. dum furatur 20 florenas, est circumstantia aggravans, eò quòd peccato nova ratio modalis accrescat, scilicet majoritas injustitiæ. Gãgericus in annotatione in Sūmulam Cajet. v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Per

Per
plex.
Per
dalum
Per
ei sac
comen
non la
sacro
Per
menta
Per
fnis.
Per
tia mo
Per
tia tem
dum co
cessario
23.
distinct
sessi. 14
aliquotie.

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scādalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro v. dicta in 2. Moral: dist. 60.

Per *ly quibus auxilijs*, denotantur instrumenta peccandi

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum & i.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessariò explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinguitur in confessione explicandus Trid: sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij. Quodsi non pos.

possit haberi: exprimat poenitens numerum verò similem addendo *plus vel minus*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plus minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plus vel minus* extendi ad decem, & Moses docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, una v.g. copula maris & feminae, unum homicidium, hæc autem consummatio actûs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormi-

mivit

mivit
explis

25.
volunta
imposita
eum an

Ten
te culp
juxta p
cap 8.

magis
positio

26.
sunt in
oratio,

Jeju
penali
tiones.

Ora
spiritu
auditi

Ele
pera n

mivit, tenetur numerum copularum, explicare.

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio voluntaria pœnæ pro peccato, à Confessario impositæ ad placandum Deum cum proposito eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impo-
ne culpis proportionatam satisfactionem
juxta prudens arbitrium. Trid: Sess: 14.
cap 8. Dixi, *juxta prudens arbitrium*. Nam
magis attendenda præsens pœnitentis dis-
positio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi pos-
sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
pœnalia carnis, quales sunt mortifica-
tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
spiritualia, v.g. celebrationes Missarum,
auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia o-
pera misericordiæ.

implens poenitentiam in mortali, satisficit praecepto Confessarii, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor: dist: 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. *Si teneri aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio ferretur in non Clericum, dicatur. *Si teneri aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensionis.*

19. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatis tuis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: Absolvo te ita communiter D D. Ly tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum: Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est: ego tibi confero gratiam, quan-

quantum
Sic en
cedat

Qu
Excom
Ordin
bus ap
Mor:

D

32.
menti
sed ha

33.
potest
guber
rigent

Ali
dinari
bet P
legata
Talen

34

quantum est ex se, remissivam peccatorum. Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2. Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Poenitentiae: non tamen omnis, sed habens Jurisdictionem in hoc foro.

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam, Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales, alij

alii Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, scilicet hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentia.

35. Cōditiones Ministri Pœnitentia, quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tantâ debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus.

bus.
stanti
aggra
bonor
an po
nexar
tene
saltin
larita
ria in
contr

38
do se
mod
guen
incit

39
ut si
Con
Item

bus. 2dò. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantem, & notabiliter aggravâtes 3tio quib⁹, annexa restitutio bonorum corporis, famæ & honoris 4to, an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic teneatur scire casus reservados, censuras, saltem communiores. & idem de irregularitatibus 5to. quæ dispositio necessaria in poenitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia.

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga poenitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliquâ censurâ innodatus.

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum, Conf.

fectionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum Infidelitatis, non servando secretum Sacrillegij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacr: Pœn:

Docet tamen Mosc: in Exam: approbit: 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. undè primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, ut refert Opatovius de Pœn: disp. 13. q. 11. mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi, quâ index Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno calorum. S. Th: q. 17. suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesia, una

Scienn

DE PŒNITENTIA. 223

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in authoritate indicandi de dignitate aut indignitate pœnitenti. 2da. Potestatis, quæ consistit in authoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis. ex S. Th: l. c. 2. 3.

Effectus Pœnitentiæ;

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli. Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiastici dispensatione.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. *Indulgentia*.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionēs & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem mentionem feci meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritoria non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac: de Poen: cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à DEO.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privata, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciatur. Indulgentia verò fit auctoritate publica Nam dispensare Theaurum Ecclesiæ

fit n
cessa

46

à Jub

Jubil

& co

47

distin

Opat

notat

48

genti

expre

qui c

49

Jubi

num

Jejun

6. C

T

imm

ut f

Maf

idc

fix non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Jubilæo sed accidentaliter, inquantum Jubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat d 4 q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est Indulgentia plenaria, cum aliis gratiis in Brevis expressis; authoritate Apostolica concessa, hisque conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Jubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Jejunium. 4. Eleemosyna. 5. Confessio. 6. Communio.

Tractatus Sacramenti Pœnit. annexi immediate solet tractatus de Centuriis ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij idcirco sit.

DISTINCTIO VIII. DE CENSURIS.

1. **C**ensura est pœna Ecclesiastica huius vel illius Ecclesiæ bonis privans. Juxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio, Suspendio, Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsentia, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est censura Ecclesiastica, quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur. Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Tolercum.

3. Excommunicatio alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. Est censura Ecclesiastica privans externam communicationem fidelium, tam in civilibus quam in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.

Minor: Est censura Ecclesiastica privans privam Sacramentum receptionem,

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur, prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per ly Os denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto. Per ly Orare denotatur, simul interesse divinis. Per ly Vale denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly Communio denotatur contractus civilis. Per ly Mensa denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati. notorij Clericorum percussores. Ita nominatim denuntiati, hoc est, per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm. Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm. non tolerato sequentibus continentur.

Vtile. Lex Humile. Res ignorata. Necessse.

Per Vtile intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei vitium, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per ly Lex intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per Humile, intelliguntur subjecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per ly res ignorata & necessse denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij. Pro officio intellige tam Officium Ordinis quam jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quam simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. Interdictum est censura Ecclesiastica privans aliquorum sacramentorum ministrati-
one & receptione, divinis officijs etiam audien-
dis, sepulturâ Ecclesiastica & ingressu Ecclesia-
v. Sententias Morales. l. 3. d. 18.

11. Triplex est interdictum. Locale. Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie pro-

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differre ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœoris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum in re Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex, Ex defectu corporis. Ex defectu

an-

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. Indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTINCTIO IX.

DE SACRAMENTO EXTRE- MÆ VUNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Extrema Vnctio, quia ultimò eâ ungitur homo. Primò ungitur in Baptismo. 2. In Confirmatione. 3. In Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema Vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema Vnctio est Vnctio hominû infirmû, à Sacerdote in determinatis partibus corpori facta, Oleo per Episcopum consecrato sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corpori, si expedit, divinitûs ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & S. Jacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit hujus consummativum. Gonet in Manuali Thomist. §. 1. De extrema Vnct:

DE EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6 milit
Apostolos, Oleo ungere infirmos, hoc
Sacramentum potius insinuavit, & non
instituit. Nam Apostoli nondum Sacer-
dotes hanc Vnctionem, etiam non bapti-
zatis conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti,
idem dic, ac de necessitate Confirma-
tionis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est
oleum olivarum simplex ab Episcopo be-
nedictum: Proxima verò est Vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam Vnctionem &
suam piissimam misericordiam indulgeat tibi
Deus, quidquid deliquisti per visum, In Nomi-
ne Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctioni-
bus repetitur, mutato partium ungenda-
rum nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc
Sacramentum multiplicatur. Quia hæ
partiales unctiones & formæ ordinantur
ad unum finem, sc: ad tollendis reliquias
peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

234 DE EXTREMA UNCT.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjeſtum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus; est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Jacob: 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc Sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis. illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, licet antea non petijſſent; modò sint personæ, bonæ vitæ secûs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministratur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

ten-

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere morituris.

7. Hoc Sacramentum negari debet a
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur, a-
mentibus a nativitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes Ungendæ.

8. Necessario ungendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiæ etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem ungunt. Sed
renum unctio in mulieribus pudoris gra-
tiâ omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt uncti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmanum
ungi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis ungi.

236 DE EXTREMA VNCT:

10. An vero inter partes ungendas necessario sit servandus ordo, negandum est. Sed quod utrumque organum sensus ex præcepto sit ungendum, tenet Bonac: in præf. punc: s. ex Naldo, ubi viger consuetudo.

11. In casu necessitatis, unum oculum, aurem, manum, narem, & os, veloter sine forma Crucis ungere sufficit, & unam formam dicere. Per istam Vnctionem, & suam pyssimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odorem & tactum.

Iteratio.

12. In una infirmitate, in qua infirmus nonnisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis Viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum ungi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim
nu.

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pænæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quòd in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum producuntur.

DISTINCTIO X.

DE SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur.

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Ecclesiæ.

sic, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4 dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in ultima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, atque & alij Ordines instituti, utpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non quilibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima confusio.

ra. 3. *Ætas legitima* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata* 6. *Dimissoria*, si aibi ordinatur, etiam pro prima tonsura. 7. *Vitæ bonitas*, hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio. 8. *Scientia*: 9. *Temporum interstitia*. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.

10. *Tempus*. Conferantur ergo Ordines *Sabathis* quatuor Temporum, nec non *Sabatho sistentes*, & *Sabatho sancto*, tempore *Missæ*. Minores tamen conferri possunt diebus *Dominicis* & *Festivis*, dummodò *Episcopus* non videatur tenere *generalem ordinationem*. Sed *prima Tonsura* quolibet die conferri potest.

11. *Locus*. Qui in ordinatione solenni est *Ecclesia*. In privata, *lacellum*, vel *capella*.

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minorib⁹, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, l. *quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mûdo renuntiare, Trid: sess: 23. c. 4. quoad omnes partes,

Mino-

Benef.
Profes.
quibus

Minores non dentur ei, qui saltem, linguam latinam non intelligit. Trid: l. c. 11. & addit. Nemo is initiatur, quem non scientia spes maioribus Ordinibus dignum ostendat.

com-
com-
us se-
terti-
ntus,
simus
Sacros

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, non sunt instructi. Trid: 13. & addit. Sciant maxime decere, si saltem diebus Dominicis & solemnibus, cum altari ministraverint, sacram Communionem perceperint. Per literas, intellige divinas, quas v.g. Catechismus Romanus, & similes libri continent.

oatus
rabi-
com.

Sacerdotium denegetur non habenti scientiam, quâ populus necessaria ad salutem doceatur, eiq; Sacramenta ministrareatur. Trid: l. c. cap: 14.

i sci-
e &
mū-
oad

Mortaliter peccat qui indigno confert Ordines, quia infideliter dona Dei dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit, honorique Divino. S. Th: in suppl: q: 16. a. 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Examen.

DE ORDINE; Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mò. ignoti. 2dò. bigami. 3tiò. neophyti. 4tò. corpore vitiati. 5tò. de choro illegitimo nati. 6tò. servi. 7mò. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8vò homicidæ, quavis iustè occidant, v.g. carnifex, se vel alium mutilans. 9nò. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res notoria. 10. omnes alij irregulares,

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus, Presbyteratus.

Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur. sc: ad conficiendam Eucharistiam.

Omnes ratione Sacramenti gaudent cum omnes secundum S. Th: in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in O. characterè imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alij enim

enim
& n
lis in
cri,
tang
tate
Dro
M
illis
ann
Div
Dia
Ost
Acc
go
Ord
cun
ad
do,
S. T
Sup

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria, & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt D^{no} specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, Minores, Ostiarius, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multò minùs Cantoratus, cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4 d: 24. q. 3. art. 2. in O. & in Suppl. q. 40. a. 5. Vide dicta in 4. Sent:

Thomist: d. 51. Idem docetur de Papa. tu, à fortiori, nec Archiepiscopatus. Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues hereditatem meam mihi. Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord.

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

ram primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi: Cath: Rom: ibid.

Ostiarium.

20. Est spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistia Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ, proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur, ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & claviarum traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quæ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere. Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Exor.

Exorcistatus.

22. Est spiritalis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistiae sumptione impediat. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritalis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus urceolus, & candelabum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundum S. Th: in Suppl: 3. p. 9. 38. art: 5. ad 6. cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim preparatio materiae. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Aco-

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non idcò fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, Verba Episcopi, in quorum prolatione & materię traditione character exprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum. Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

*Hæc servantur in collatione
Subdiaconatus.*

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel relin-
quendo postquam ordinatus fuerit, id
quod illi pro titulo datum, peccat gra-
viter, utpotè in gravi materia decipiens
Episcopum & incurrit suspensionem. v.
De La Cruz de susp: n. 15. Si durante su-
spensione exercet Ordinem susceptum,
incurrit irregularitatem à solo Papa di-
spensabilem. Si casus occultus, Episco-
pus dispensat. Nav: in Man: c. 27. Ter-
tio paratur cum alba, cingulo & mani-
pulo. Quorum significatio in sequenti-
bus explicabitur. Hæc alijs ordinibus
sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est spiritualis potestas quæ ordinatus
in Diaconum potest Evangelium solemniter in
Ecclesia canere. Materia remota liber E-
vangeliorum, proxima ejusdem traditio:
Excepto Sacerdotio, sufficit materiam
tradere per Archidiaconum: Sæ v. Ordo
n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quor-
um prolatione, & materia traditione
character imprimitur,

Opari

Opat: de Sacr: Ord: disp: 1. q. 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen à Apostolorum materia erat manuum impositio, & modò est apud Græcos. Vnde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam. v. Gonet in Manuali The. mistarum de Sacr: Ord: c. 2.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D. Quia Presbyteratus definitur: Spiritualis potestas quæ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D. conficit. Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini In hujus prolatione & materię traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio emi-
nenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesię aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missę assistere, ne quis propius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quę celebrâtem turbant, &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed

hic

hic actus secundarius. Nam materia huius Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intellige recitativè legendo publicè Prophetarum libros.

2. Officium Lectoris est Catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicens: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcistæ.

31. Est Nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi.

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis. Diacono, ut Sacerdoti offerat, præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluere. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Matutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium, quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revodatur preces pro populo ad DEUM fundere, & esse Mediatorem inter DEUM & hominem. 2. benedicere quâ ratione dicitur sacrans. 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas, 4. prædica-

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. s. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Unde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab: à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, alias esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Ductor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constitutus, et speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti, Beneficiati, Professi choro ad dicti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39 Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt: 1. Ordines non conferantur post prandium 2. Sacri non dantur sine Missa. 3. dantur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus initiat: si cum superpellico accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omitta Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus: prophetiza nobis Christe, qui te percussit.

Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Judæi, Christum comprehendentes ligaverunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit. P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma?

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum*: repressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-

tum, quo significatur exteriorio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistia. Ita S. Th: in supplem: 3. p. 9. 40. a. 7. excepta utraque parenthesi.

Significatio vestium Episcopaliū.

43 Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt caliga, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirotheca, annulus, baculus, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedicere,

cete,

edre,
Syno
vasa
Pe
suum
Pe
temp
Pe
alba,
Pe
diciti
desce
signifi
Pe
miser
Pe
scient
duo
Pe
bet e
vitas
mos,
pung
in pe
Collige

cedere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare.

Per caligas significatur rectitudo gressuum.

Per sandalia, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per succinttorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per tunicam perseverantia, quia Joseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per Dalmaticum largitas in operibus misericordiz.

Per Chirothecas cautela. *Per Mitram* scientia utriusque testamenti, unde & duo cornua habet.

Per baculum cura pastoralis, quâ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta:

Per

Per annulum Sacramenta fidei, quæ Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Hæc in terminis loco cit: sub conficere chrisma, includitur confirmare.

DISTINCTIO XI. DE MATRIMONIO

DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**reambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S. Th: in Suppl: q. 43.
 2. 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima coniunctio maris & femina in usum cōiugij, individuum vite cōsuetudinem retinens*, Labat de Matrim: dub: 1. § 2.
- Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *nova legis Sacramentum à Christo*

D. institutum causativum gratia unitivæ. N. P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc: in Exam: approb: tit: 1. q. 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia coniungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Juxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Joan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium.
Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusq;. Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nactus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D. Th. in Suppl. q. 42. a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram cōjunctionem, vel, ego vos conjūgo in facie Ecclesiæ, ut pro veris conjugibus coram hominibus
sunt

litis.

5. sunt i
ponan
Floren
Sacerd
eiden
non fu
quod

6. tum.
sccant
Sacram
parefi

7. servar
concu
quij u

8. univ

litis. De la Cruz, de Matrim: q. 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florent: in Decreto Unionis Armenorum, Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess: 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt. Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, ut Christianè educetur. Sacramentum, ut Matrimonium non icapetur.

Finis Matrimonij.

7. Est. 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum 2. remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Eff:us.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia unitiva, hoc est, gratia sanctificans,

ut.

ut importat mutuam concordiam, decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familie prudentem gubernationem, Christianam proles educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem: Mosc: 2^a p. Tyroc: artis Pœnit: §. 4. n. 25.

Banna.

9. Antequam Matrimonium contrahatur, per à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia, publice denuntiatur, inter quos Matrimonium contrahendum, Trid: Sess: 24. cap: 1.

Hac faciant conjuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali, aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Constituteantur & communiceant. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem, & non contrahant libidinis causa.

*In celebratione Matrimonij hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Eccle-
siaz. 2. coram proprio Parocho, vel
alio Sacerdote de Parochi seu Ordina-
rij licentia, 3. adsint saltem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes,
an velint contrahere Matrimonium de
presenti, & notificetur de illorum mu-
tuo consensu. 5. Parochus dicat hæc:
Ego vos coniungo in Matrimonium, In No-
mine Patri, &c.

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc depu-
tato nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij delcri-
bat, & librum apud se diligenter cu-
stodiat.

Impedimenta impedientia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, ne li-
cite contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tanquam invalidum.

14. Impedimenta tantum impedientia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem. 1. occisio uxoris adulteræ propria auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q. 4. n. 1. de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 212 non inducit mortale, etsi dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat
tūm
sponsa
& Reli
Matr:

17.
simple
cum n

18.
tio, qu
tur M
ab Or
tur co
conste
liam

19.
dia no
cam
niz, &
tam C
bis in
Inte
lennit
nedic
solenn

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetue & Religionis. Cand. librum aureum de Matr. n. 110 ex D. Antonino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdictitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdictitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventus, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à mediâ nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid. sess. 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v. g. accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

266 DE MATRIMONIO.

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: h. cit: n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdiciuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dùm modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v. g. tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus dissimilitudo, vi, ordo, ligamen, honestas,

Si

Si sis
Si pa
Raptu
Hac f

23
re cu
gnete

Q
esse l

Qual

Q
natur

Ec
vicer
traher
gis
occid
traha
ter co

DE MATRIMONIO.

237

*Si sis affinis, si forte coire nequibus,
Si parochi, & duplici desit presentia testiu,
Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuiæ.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractat.*

Error Persona.

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
re cum Catharina, & contrahit cum A-
gnete, &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans
esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis &
naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi in-
vicem promiserunt de Matrimonio con-
trahendo, post mortem alterius conju-
gis. 2. Si vir & fœmina convenerunt ad
occidendum conjugem, ut inter se con-
trahant, & defacto occidunt: oritur in-
ter eos impedimentum dirimens etiam

M 2

nul.

nullo præmissis adulterio. 3. Si unus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò uterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsequutum, ut docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct: 6. n. 8.

Causa disparitas.

Ut si fidelis contrahat cum infidelis, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: etsi tunc interiorius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in femina minor metus requiritur.

Ordo

v. g. S
byteri

Id est
confu
traher
oris.

Ex
quis c
nalite
langu
ipse a
Hæc
prime

Id
carna
bent
dunt
affini
trimo
quid

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur, ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitæ tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gra-

M;

dum,

dum. ex illata ad secundum gradum
inclusivè.

Inpotentia coeundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est in absentia Viri, & du-
tum veluti contrahendum, et sollicitudine
de novo per Fraternitatem, gradum.

Raptus.

Inter raptores & raptam, quamdiu
rapta est in potestate raptores, non po-
tuit esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consulentes, fidentes, excom-
municantur, et in perpetuum infames.
Quod si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio Judicis dotare, siue eam
in uxorem ducat cessante rapto & liber-
tati restituendo, siue non. Trid. sess. 24.
cap. 6.

Nota, raptum tunc propriè committi,
quando mulier vi rapitur ad Matrimo-
nium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causa libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-

gre.

gregatio, quam insinuat summa Diana,
v. *Impedimenta Matrimonij* n. 22.

Ec hæc de 5. Opusculis Sententiarum
Sacrarum in memoriam 5. vulnerum
Christi Crucifixi. Pro Honore SSmæ
V. Matris DEI MARIE & omnium
Sanctorum.

SUPPLEMENTUM.

Distinctionis nonæ de extremo judi-
cio. Opusculi 1. quod explicat Sym-
bolum Apostolorum. Vbi de Signis
precedentibus finem mundi. Et de
Antichristo.

De Signis.

S. Hieronymus relatus à S. Th: in
Supplemento 3. partis q. 73. a. 1. pō-
nit 15. signa. Primo die omnia ma-
ria exaltabuntur 15. cubitis supra mon-
tes. Secundo die, prosternentur ita
profundè ut videri non valeant. Ter-
tio die, in statum redigentur antiquum.
Quarto. Belluæ & omnia animalia quæ
moventur in aquis, congregabuntur.

per modum contentions invicem mugientes. Quinto. Omnia volatilia cœli congregabuntur in campis invicem plorantia, non gustantia, nec bibentia. Sexto. Flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti, usque ad ortum solis fluentia. Septimo. Omnia sidera & fixa spargent ex se comas sicut cometæ. Octavo. Erit magnus terræ motus, ut omnia animalia prosternantur. Nono. Omnes lapides magni & parvi dividantur in quatuor partes, unaquæque aliam collidentes. Decimo die. Omnes plantæ fluent sanguineum rorem. Undecimo. Omnes montes & colles ac ædificia in pulverem redigentur. Duodecimo. Omnia animalia venient de desertis & montibus mugientia, nihilque gustantia. Decimotertio. Omnia sepulchra aperientur. Decimoquarto. Omnes homines de habitationibus recedent non intelligentes neque loquentes. Tandem decimoquinto die. Omnes morientur & resurgent cum mortuis diu defunctis. Addit S.

Th:

Th:
aſſer
vix
com

1
Dan
com
c. 7

2
mira
deis
hæc
ven
chri
ſurg

3
Sign
fron
plen
chri
iden

4
Vno

Th: S. Hieronymum hac referre & non
asserere. Quæ enim tunc præcedent,
vix sciri potest, exceptis quæ scriptura
commemorat.

De Antichristo.

1. Hic nascetur Babylone de tribu
Dan: ita sentit B. Albertus Magnus in
compendio veritatis Theologicæ l. 7.

c. 7.

2. Primò veniet cum benignitate &
miraculorum operatione, & tunc à Ju-
dæis suscipietur, qui ei specialiter ad-
hærebunt, ad quorum conversionem
venient Enoch & Elias, & tunc Anti-
christus in apertam persecutionem con-
surgit. ita idem B. Doctor loco cit: c. 10.

3. Faciet imaginem suam adorari.
Signabit sequaces in manu dextra & in
frontibus. Sicut in Christo D. omnis
plenitudo sanctitatis fuit, ita in Anti-
christo omnis plenitudo iniquitatis. ita
idem B. Doctor loco cit: c. 8.

4. Regnabit tribus annis & medio.
Vnde Danjelis c. 11. *juravit Angelus per*
viventem

viventem in aeternum, quod in tempus. sc: unius anni. & tempora. sc: duorum annorum. & dimidium temporu, id est, dimidij anni Glossa hoc spatio dicitur duratura desolatio sub Antichristo. idem B. Doctor c. 13. idem habetur Apocalypsis c. 13. ibi. Qui simili bestia, & qui poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.

5. Praecursores iudicis erunt Enoch & Elias. Hi praedicabunt diebus mille ducentis sexaginta. Apocalypsis c. 11. id est, tribus annis, sicut ipse Christus praedicavit. *Amici facit.* Glossa. Praedicantes penitentiam & exemplum ostendentes. idem B. Doctor c. 12.

6. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem & jacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & tribus noctibus & dimidio, & resurgent & ascendent in caelum in nube. Antichristus vero post mortem eorum regnabit quindecim diebus. idem B. Doctor lo-
co cit.

7. Potestate sua Dominus occidet Antichristum, sicut dicit Glossa super Apocalypsim, sive per se sive per Michaëlem. Occidetur autem in monte Oliveti in papilione in solio suo, in loco circa quem Dominus ascendit in cœlum. Antichristo verò interfecto non statim veniet Dominus ad iudicium, secundum Glossam super Danjelem concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium iustorum & poenitentiam subversorum. Quantum autem sit spatium inter illos quadraginta quinque dies & finem mundi nemo scit. Ministri verò Antichristi post mortem ejus gaudebunt ducentes uxores, & dicentes licet princeps noster mortuus sit, habemus tamen potestatem, pacem & securitatem: & cum talia dixerint, repertinus eis superveniet interitus. Judæi verò tunc convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usque ad finem mundi pacificata quiescet: quia tunc fraudulentia & luxuria diaboli penitus ubique deficiet. idem. Beatus Doctor c. 14.

Ex quo patet quindecim signa que
ponit S Hieronymus si quid veritatis
habent sequentur Antichristo jam
occiso.

Errata sic corriget.

Distinctionibus, l. dictionibus, f. 17. huius-
tam, l. quintam f. 29. Coloniensi, l. Co-
loniensi, f. 31. p. moralis, l. p. more 13.
f. 31. Patres, l. partes, f. 54. p. l. 21.
f. 61. rumor, l. tumor. f. 88. definiunt,
l. definiunt. f. 91. Can. l. can: f. 95.
lucis, l. locis, f. 100. q. 2. l. q. 92. f. 101.
intestinis l. in intestinis f. 117. accom-
modatis, l. accommodatis, f. 141. con-
firmativa, l. commutativa. f. 144. homici-
dæ l. homicidæ f. 247. exprimitur l.
imprimetur f. 247. claudastina l. claudes-
tina f. 261.

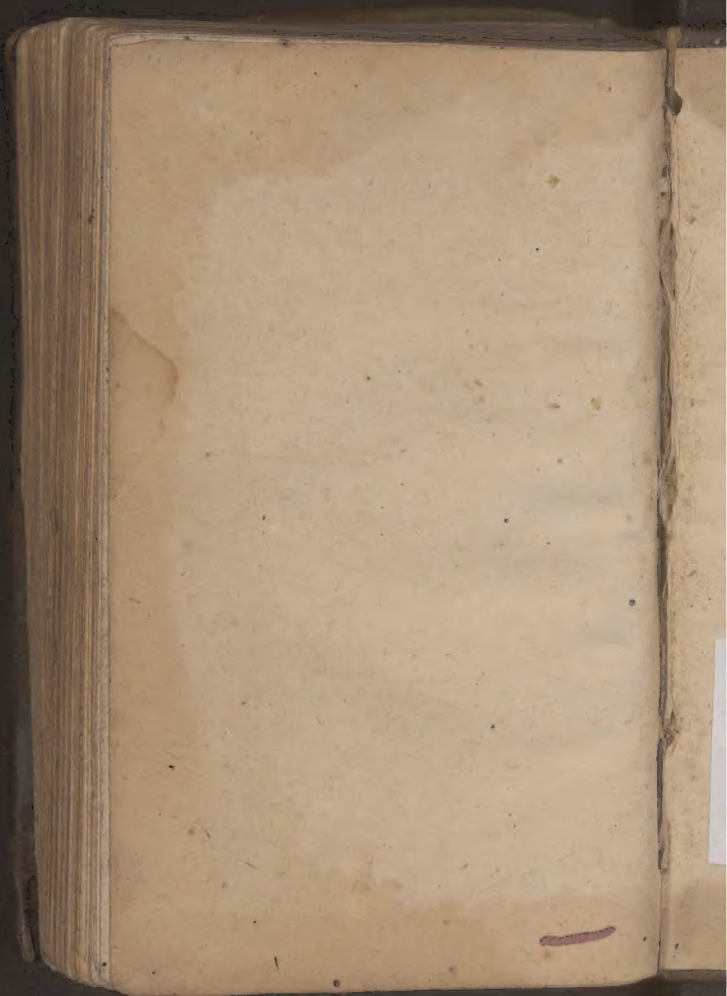
*Cetera beneuolus Lector corrigat,
excuset & sanè intelligat, v.g. f. 62.
& 274. n. 5.*

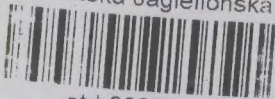
que
ut itis
m

huin-
2. Co-
t. 15.
t. 20.
t. 25.
95.
f. 100.
m. 100.
on. 100.
on. 100.
cur 10.
lande-

igat,
f. 63.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027938

